

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PROFESNÍ MLUVA A SLANG HUDEBNÍKŮ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Janečková, CSc.

Autor práce: Markéta Nykrýnová

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: III.

2009

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 6. dubna 2009

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Marii Janečkové, CSc., za odborné vedení, trpělivost a za pomoc při realizaci této práce.

Dále děkuji všem komunikantům, kteří mi poskytli významný jazykový materiál a byli ochotni se mnou spolupracovat.

Anotace

Profesní mluva a slang hudebníků

Tématem bakalářské práce je analýza profesní mluvy hudebníků. Hlavní důraz je kladen na různé způsoby obohacování slovní zásoby této profesní mluvy. Ta se obohacuje přejímáním cizích slov, sémantickým tvořením lexikálních jednotek (metafory, metonymie) a tvořením nových slov. Proto je pozornost soustředěna i na slootovornou strukturu lexikálních jednotek. Dále u slov sledujeme přítomnost, nebo nepřítomnost expresivního příznaku.

Cílem práce je přiblížit slovník profesní mluvy hudebníků z hlediska lingvistického. Nedílnou součástí práce je výkladový slovník pojmů užívaných hudebníky při výkonu jejich práce. Práce obsahuje také rejstřík nejužívanějších pojmů pro lepší orientaci v textu.

Annotation

Professional Speech and Slang of Musicians

The analysis of musicians' professional speech is the subject of this thesis. The main stress is put to the profiling of various ways the professional speech vocabulary is being enriched: by taking over expressions from foreign languages, semantic forming of lexical units (metaphor, metonymy) and creation of new words. Therefore, the attention is also focused on the word-building structure of the lexical units. Also, the presence or absence of the expressive token is being observed.

The goal of the work is to draw attention to the vocabulary of musicians' professional speech from the linguistical point of view. The explanatory directory of terms used by musicians during exercise of their profession is the integral part of the work. For easier orientation, the index is also included.

Obsah

Anotace	4
Annotation	5
1. Úvod.	10
2. O slangu obecně.	12
2.1 Vznik výrazu „slang“.	12
2.2 Slang v domácí odborné literatuře.	12
2.2.1 František Oberpfalcer-Jílek.	12
2.2.2 František Trávníček	12
2.2.3 Adolf Kellner	13
2.2.4 Břetislav Koudela	13
2.2.5 Lumír Klimeš	14
2.2.6 Jaroslav Suk	14
2.3 Dnešní pojetí slangu a jeho definice	14
2.4 Slang versus profesní mluva – Miloslav Vondráček	15
3. Slang z prostředí profesionálních hudebníků.	16
3.1 Zhodnocení lexikálních prostředků.	16
3.2 Kategorie specifických lexikálních prostředků	16
3.2.1 Hudební nástroje a jejich součásti.	17
3.2.1.1 Způsoby obohacování slovní zásoby hudebníků – názvy nástrojů	21
3.2.1.1.1 Přejímání slov z cizích jazyků	21
3.2.1.1.2 Významové změny slov (metafora, metonymie)	21
3.2.1.1.3 Univerbizace	23
3.2.1.1.4 Odvozování	24
3.2.1.1.4.1 Podstatná jména odvozená ze jmen přídavných – jména nositelů vlastností .	24
3.2.1.1.4.2 Podstatná jména odvozená od sloves – jména prostředků činnosti	25
3.2.1.1.5 Využití expresivity.	25

3.2.1.2 Shrnutí – závěr	26
3.2.2 Pojmenování osob a uskupení.	27
3.2.2.1 Způsoby obohacování slovní zásoby hudebníků – názvy uskupení, osob.	29
3.2.2.1.1 Přejímání slov z cizích jazyků.	29
3.2.2.1.2 Významové změny slov (metafora, metonymie)	30
3.2.2.1.3 Univerbizace	31
3.2.2.1.4 Odvozování	32
3.2.2.1.4.1 Podstatná jména odvozená z jiných jmen podstatných.	32
3.2.2.1.4.1.1 Jména podle příslušnosti – jména příslušníků společenských skupin	32
3.2.2.1.4.1.2 Jména konatelská	32
3.2.2.1.4.2 Podstatná jména odvozená od sloves – jména činitelská	33
3.2.2.1.5 Skládání slov	33
3.2.2.1.6 Využití expresivity.	33
3.2.2.1.7 Využití zkratk – iniciálové zkratky	34
3.2.2.2 Shrnutí – závěr	34
3.2.3 Označení činností spojených s výkonem profese	36
3.2.3.1 Způsoby obohacování slovní zásoby hudebníků – činnosti spojené s výkonem profese	40
3.2.3.1.1 Ustálená spojení s charakterem frazémů.	40
3.2.3.1.2 Významové změny slov (metafora, metonymie)	41
3.2.3.1.3 Odvozování	42
3.2.3.1.3.1 Slovesa odvozená od podstatných jmen	42
3.2.3.1.4 Využití expresivity.	43
3.2.3.1.5 Využití zkratk – iniciálová zkratka	43
3.2.3.2 Shrnutí – závěr	44
3.2.4 Názvy spojené s nahráváním hudebního výkonu	45
3.2.4.1. Způsoby obohacování slovní zásoby hudebníků – názvy spojené s nahráváním hudebního výkonu	47

3.2.4.1.1. Přejímání slov z cizích jazyků	47
3.2.4.1.2 Významové změny slov (metafora, metonymie)	48
3.2.4.1.3 Univerbizace	48
3.2.4.1.4 Odvozování	49
3.2.4.1.4.1 Podstatná jména odvozená od sloves	49
3.2.4.1.4.2 Podstatná jména odvozená od citoslovcí.	50
3.2.4.1.4.3 Slovesa odvozená od podstatných jmen	50
3.2.4.1.5 Skládání slov	50
3.2.4.1.6 Využití expresivity.	50
3.2.4.2 Shrnutí – závěr	51
3.2.5 Místopisné názvy koncertních a nahrávacích prostor.	52
3.2.5.1 Obohacování slovní zásoby hudebníků – místopisné názvy koncertních a nahrávacích prostor	52
3.2.5.1.1 Univerbizace	52
3.2.5.1.2 Využití expresivity.	53
3.2.5.2 Shrnutí – závěr	53
3.2.6 Obecná hudební terminologie.	54
3.2.6.1 Způsoby obohacování slovní zásoby hudebníků – obecná hudební terminologie	58
3.2.6.1.1 Přejímání slov z cizích jazyků.	58
3.2.6.1.2 Významové změny slov (metafora, metonymie)	59
3.2.6.1.3 Univerbizace	60
3.2.6.1.4 Odvozování	61
3.2.6.1.4.1 Podstatná jména odvozená z jiných jmen podstatných	61
3.2.6.1.4.1.1 Podstatná jména odvozená z jiných jmen podstatných – jména podle předmětu, pro něž jsou určena	61
3.2.6.1.4.1.1 Podstatná jména odvozená od jmen přídavných – substantivizace	61
3.2.6.1.4.1.3 Podstatná jména odvozená od sloves	62
3.2.6.1.5 Skládání slov	63

3.2.6.1.6 Využití expresivity	63
3.2.6.2 Shrnutí – závěr	64
3.2.7 Názvy skladeb	65
3.2.7.1 Způsoby obohacování slovní zásoby hudebníků – názvy skladeb	66
3.2.7.1.1 Univerbizace	66
3.2.7.1.2 Jazyková hra, záměna hlásek, překrucování, přesmyky	66
3.2.7.2 Shrnutí – závěr	67
4. Závěr	68
5. Seznam pramenů a použité literatury	69
6. Rejstřík	70

1. Úvod

Vývoj spisovného jazyka a jeho nespisovných vrstev se těší velkému zájmu odborné veřejnosti, obzvláště nyní, kdy se naše společnost, téměř půlstoletí nepřirozeně izolovaná totalitním režimem od kulturního, politického a společenského vlivu okolního světa, integruje zpět mezi vyspělé demokratické kultury. Pokud tuto integraci vztáhneme na jazyk a jeho praktické užívání, lze vysledovat několik zásadních jevů. Vzhledem k potřebě rychle pojmenovat nově vzniklé skutečnosti, které nutně doprovázejí začleňování naší společnosti do celoevropského kulturního, ekonomického a sociálního prostoru, objevuje se rozšiřování slovní zásoby přejímáním již existujících pojmenování z cizích jazyků (*brífink, byznys, fúze, mítink*). Zároveň se zvyšuje potřeba ekonomičnosti jazykového vyjadřování a zde se uplatňují slovtvorné postupy, které nám pomáhají této ekonomičnosti v jazyce dosáhnout. Jazykové prostředky touto ekonomičností vytvořené se potom často stávají součástí nespisovných vrstev jazyka, konkrétně v našem případě součástí slangu nebo profesní mluvy.

Nesmíme však zapomínat na to, že mnohá pojmenování, která zařazujeme do slangu či profesní mluvy, nevznikla během posledních dvou desítek let, ale jsou používána již mnoho let a stále jsou živou součástí jazykové výbavy uživatelů konkrétního slangu či profesní mluvy.

V této bakalářské práci bych se ráda pokusila o malou sondu do mluvy profesionálních hudebníků. Rozhodně nelze tvrdit, že práce vyčerpávajícím způsobem postihne celý slangový hudebnický slovník. Na mluvu hudebníků bych chtěla nahlédnout nejen z hlediska bohaté slovní zásoby, ale především z hlediska slovtvorných postupů, které se při tvorbě této slovní zásoby uplatňují.

Pro účely této práce jsem využila mj. poznatků Jaroslava Hubáčka z publikace *O českých slanzích*¹, odkud jsem čerpala některé informace k obecnému úvodu o slangu jako jazykovém jevu. Zde jsem také objevila malý slovníček hudebnického slangu.

Dalšími pracemi, které se profesní mluvou či slangem hudebníků zabývají, jsou práce Bohumíra Dejmka *Nespisovné výrazy rockové hudby, jejich charakter a zdroje*² a práce

1 Hubáček, J.: *O českých slanzích*. 1. vyd. Ostrava, Profil 1979. ss. 9-16.

2 Dejmek, B.: *Nespisovné výrazy rockové hudby, jejich charakter a zdroje*. In: *Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24.-27. ledna 1984. Plzeň 1987*, ss. 193-198.

Alice Krausové *Slang hudebníků v oblasti vážné hudby*³. Součástí těchto prací jsou poměrně rozsáhlé slovníčky slangových výrazů. Dotazy mezi hudebníky jsem si ověřila používání těchto výrazů a zařadila jsem je mezi výrazy sebrané v terénu.

Pro tuto práci se mi podařilo sběrem mezi profesionálními hudebníky shromáždit cca 470 pojmů používaných v hudebnické profesní mluvě. Zde bych ráda upozornila na to, že sběr byl prováděn především mezi hráči pražských orchestrů a hudebních uskupení a že se v převážné většině jednalo o hráče na smyčcové nástroje. Otevírá se zde možnost rozšíření této práce o výzkum u hudebníků, kteří působí v jiných regionech, případně u hráčů, kteří hrají v jiných nástrojových skupinách než smyčcových.

V práci jsou zařazeny výrazy nejen z oblasti vážné hudby, ale i z oblasti hudby populární, případně z oblasti, která s hudbou souvisí jen okrajově, jejíž specifické jazykové prostředky však musí hudebník znát a běžně je používá. Jedná se např. o výrazy z oblasti nahrávání audionosičů, z oblasti divadla, opery apod.

Mezi další oblasti používání hudebnického slangu jsem zařadila názvy koncertních sálů nebo míst, kde jsou koncerty či jiné hudební akce provozovány, a názvy skladeb tak, jak je hudebníci v kontaktu mezi sebou běžně používají. V případě místopisných názvů bych chtěla upozornit na skutečnost, že se jedná o pražské reálie. Otevírá se zde opět možnost prozkoumat a sestavit místopisné názvy v ostatních městech, která mají svá vlastní hudební tělesa (např. Brno, Karlovy Vary, České Budějovice, Hradec Králové, Mariánské Lázně, Ostrava, Plzeň, Olomouc, Pardubice). Mnohé z těchto názvů již přešly do běžného užívání a nabízí se otázka, zda se stále ještě jedná o výrazy čistě hudebnické.

Dříve, než se začnu zabývat konkrétními pojmy a jejich slovtvorným rozbořením, chtěla bych zmínit některé významné české autory a jejich práce o slangu a profesní mluvě obecně.

3 Krausová, A.: *Slang hudebníků v oblasti vážné hudby*. In: *Sborník přednášek ze IV. konference o slangu a argotu v Plzni 9.-12. února 1988*, ss.

2. O slangu obecně

2.1 Vznik výrazu „slang“

Jak vlastně vzniklo slovo *slang*? Výkladů o původu tohoto slova je několik. Slovo *slang* se objevilo poprvé přibližně v polovině 18. století v Anglii, původně jako označení jazyka vulgárního. Pravděpodobný původ slova je v anglickém *s'language (somebody's language = něčí jazyk)*. Objevily se i teorie o odvození z jiných jazyků, např. cikánštiny, norštiny, nebo ze severoanglických dialektů.

2.2 Slang v domácí odborné literatuře

Dnešní pojetí slangu je poněkud jiné. Ráda bych zde zmínila několik prací, které jsou v našem kulturním prostoru považovány v oblasti bádání o slangu za základní.

2.2.1 František Oberpfalcer-Jílek

Základy výzkumu slangu položil u nás svou prací František Oberpfalcer-Jílek⁴. Podstata slangu ještě není specifikována zvlášť, slangy jsou chápány jako „rozvrstvení mluvené češtiny podle stavů.“ Kromě argotu se Oberpfalcer-Jílek zabývá hlavně slangem studentským, dále uvádí slangy vojenský, myslivecký, sportovní a slangové prvky např. v mluvě jihočeských rybářů, vorařů, horníků apod.

2.2.2 František Trávníček

František Trávníček⁵ považuje název *slang* za cizí, „nezcela obecný“ a používá termíny jako *nářečí společenská, zvláštní a vrstvová*. Podle F. Trávníčka jsou příčinami vedoucími k jazykovému rozlišování příslušníků různých společenských vrstev národa a) „nestejná potřeba výrazových prostředků po stránce věcné“, b) „zvláštní věcné pojetí některých věcí, známých i jiným příslušníkům jazyka“, c) „různé citové zaujetí, různý

4 Oberpfalcer-Jílek, F.: Argot a slangy. In: Československá vlastivěda. Sv. 3, Praha 1934, s. 311.

5 Trávníček, F.: Úvod do českého jazyka. Brno 1948, s. 27.

citový vztah mluvčího k osobám nebo věcem“, d) „snaha některých společenských vrstev po výlučnosti jejich mluvy, nesrozumitelnosti pro příslušníky vrstev jiných“.

2.2.3 Adolf Kellner

Východiskem pro další práce týkající se především vymezení termínu *slang* v užším slova smyslu se stalo pojetí dialektologa Adolfa Kellnera⁶. Kellner pro slang užívá termíny nářečí vrstevová (společenská, sociální) a hodnotí je jako „soubory výrazových prostředků, kterými se od sebe navzájem odlišují uživatelé národního jazyka vlivem jistých společenských činitelů a kterých užívají určité společenské vrstvy, určené zpravidla třídně“. Kellner vymezuje pět základních specifických rysů slangů:

1. Nemají svou vlastní gramatickou stavbu a základní slovní fond, jsou charakteristické především specifickými lexikálními prostředky.
2. Jejich základem je národní jazyk, slangy tudíž nejsou jazykově samostatné a dá se předpokládat jejich pozvolné umírání.
3. Užívání slangů je vždy vázáno pouze na určitý okruh lidí, který tvoří více či méně uzavřenou skupinu v rámci všech uživatelů národního jazyka.
4. Slangy projevují snahu uchovávat svou výlučnost vůči národnímu jazyku a stále se od něho odlišovat.
5. Pro uživatele slangů není „jejich“ slang jedinou formou jazyka, používají i formy jiné.

2.2.4 Břetislav Koudela

Na Kellnera navázal Břetislav Koudela⁷, který nově zavádí termín *nářečí profesionální* neboli *stavovský jazyk*.

6 Kellner, A.: Úvod do dialektologie. Praha, SPN 1954, ss. 74-80.

7 Koudela, B.: O tzv. nářečích sociálních. In: Sborník Pedagogického institutu v Ústí nad Labem. SPN 1960, ss. 3-16.

2.2.5 Lumír Klimeš

Zřejmě nejdůkladnější hodnotící pohled na chápání pojmu *slang* podává v domácí odborné literatuře Lumír Klimeš⁸. Doporučuje užívání termínu *sociální mluva*, tu pak dále diferencuje na slang a argot. Slang dělí na profesionální, u kterého je nejdůležitější funkce sdělovací, emocionální prvky jsou u tohoto slangu potlačené, a na slang skupinový, kde se mimo funkce sdělovací výrazně uplatňuje i složka vyjadřující postoj mluvčího a jeho emoce.

2.2.6 Jaroslav Suk

Mezi autory, kteří směli publikovat až po roce 1989, patří např. Jaroslav Suk⁹, který se zabýval mj. českým kriminálním slangem, slangem chartistů, tedy skupin v předlistopadové době tabuizovaných. Slang definuje „jako mluvu skupinovou, mající zvláštní lexikální rejstřík, označující především předměty, osoby, jevy atd. pro život mimo skupinu netypické, sloužící pro komunikaci uvnitř skupiny a často i k vydělení dané skupiny od ostatní společnosti. Kromě zvláštní slovní zásoby lze i zřídka hovořit o zvláštních gramatických a tvaroslovných jevech“. Opět se zde objevují rysy charakterizované již Kellnerem.

2.3 Dnešní pojetí slangu a jeho definice

Jaké je dnešní pojetí slangu? Zřejmě nejnovější a vyčerpávající definici lze nalézt v *Encyklopedickém slovníku češtiny*¹⁰. Celá definice je příliš obsáhlá, uvedu tedy pouze její část. Slang se zde definuje jako „svěbytná součást národního jazyka, jež má podobu nespisovné nebo hovorové vrstvy speciálních pojmenování (jednoslovných i frazémů), realizované v běžném, nejčastěji polooficiálním a neoficiálním jazykovém styku lidí vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů a sloužící jednak specifickým

8 Klimeš, L.: Příspěvek. In: Příspěvek k poznání západočeského slangu. Habilitační spis UK Praha 1969.

9 Suk, J.: Několik slangových slovníků. Praha, Inverze 1993, ss. 8-10.

10 Encyklopedický slovník češtiny. Kolektiv autorů. 1. vyd. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2002, ss. 405-406.

potřebám jazykové komunikace, jednak jako prostředek vyjádření příslušnosti k prostředí či k zájmové sféře“.

Slang je zde dále dělen na profesionální (spojuje příslušníky určitého zaměstnání) nebo na slang skupinový (použití v určitých, společensky kladně nebo neutrálně hodnocených skupinách lidí, spojených zájmově).

2.4 Slang versus profesní mluva – Miloslav Vondráček

U některých autorů lze objevit i termín *profesní mluva*. Co si lze představit pod tímto pojmem a jak se profesní mluva liší od slangu?

Zde se patří konstatovat, že v této věci neexistuje mezi lingvisty jednoznačná názorová shoda. Výstižně tento fakt shrnul ve své práci Miloslav Vondráček¹¹.

Podle M. Vondráčka jsou rozdíly mezi slangem a profesionální mluvou především v tom, že profesní mluva postrádá, na rozdíl od slangu, sociálně integrační a strukturační potenciál. Se slangem ji spojuje příslušnost k nespisovným útvarům národního jazyka. Slang je pak chápán jako sociolekt, i když M. Vondráček ve své stati konstatuje, že termín profesní mluva je používán téměř jako synonymum pro slang. Domnívám se, že v některých případech je velmi obtížné určit, zda termín postrádá či nepostrádá potenciál sociálně integrační a strukturační, protože interpretace konkrétní lexikální jednotky může být u různých jedinců různá.

Pro účely této práce používám v textu termín slang, neboť se domnívám, že uvedené lexikální jednotky splňují veškeré podmínky pro zařazení do vrstvy slangu. Některé však lze chápat jako součást profesní mluvy.

11 Vondráček, M.: Funkční diferenciacce slangu a profesní mluvy. In: Sborník přednášek z VII: konference o slangu a argotu v Plzni 24.-25. září 2003. Plzeň 2005, ss. 17-19.

3. Slang z prostředí profesionálních hudebníků

3.1 Zhodnocení lexikálních prostředků

Splňuje níže uvedený soubor lexikálních prostředků z prostředí profesionálních hudebníků kritéria pro zařazení do slangové vrstvy? Nahlédnutím do přiloženého seznamu pojmů se o tom lze snadno přesvědčit. Hudebníci opravdu používají specifické lexikální prostředky, kterým rozumí jen člověk, který se pohybuje v prostředí spjatém s hudbou (např. názvy nástrojů – *fňukna*, *nitě*, *želva*). Mnoho těchto prostředků má charakter nespisovný (*botovka*, *dlaňovka*, *klaněčka*), mnohdy se jedná o ustálená víceslovná spojení mající charakter frazémů (*střelit vedle*, *rozmáznout pedálem*), vyskytují se i slova zkratková, především iniciálové zkratky (*KMČ*, *HF*). Tyto výrazové prostředky jsou používány skupinou spojenou stejným pracovním prostředím (koncerty, zkoušky, zájezdy), realizují se především v neoficiálním a polooficiálním jazykovém styku uživatelů (těžko si lze např. představit, že by se dirigent na koncertě otočil k posluchačům a řekl: *Spadnul nám řemen*). Dá se tedy říci, že hudebnický slang splňuje kritéria definice uvedené výše.

3.2 Kategorie specifických lexikálních prostředků

Po krátkém úvodu k slangu hudebníků je možné se věnovat již konkrétním pojmům. Jsou rozděleny do následujících skupin: (1) pojmenování hudebních nástrojů a jejich součástí, ev. pomůcky hudebníků; (2) pojmenování osob, pohybujících se v pracovním prostředí hudebníků; (3) označení (většinou slovesná) činností spojených s výkonem profesionálních hudebníků; (4) názvy spojené s nahráváním hudebního výkonu; (5) místopisné názvy nahrávacích a koncertních prostor; (6) obecná hudební terminologie; (7) názvy skladeb. Po výčtu pojmů a vyložení jejich významu bude následovat krátký slovtvorný rozbor o způsobech tvoření těchto specifických lexikálních prostředků a s uvedením nejproduktivnějších slovtvorných formantů.

3.2.1 Hudební nástroje a jejich součásti

akustika – akustická kytara;
altka – altový saxofon;
angličan – anglický roh;
basa – basová kytara;
basa – kontrabas;
basklarinet – basový klarinet;
brač – viola;
brko – hoboj;
chobot – trombón;
čelíčko, čelo – violoncello;
čtvrtky – žakovské housle čtvrtěční velikosti;
děšestka – klarinet D 6;
dolad'ovač – mechanické zařízení, které pomáhá hráči doladit výšku strun;
dřeva – dřevěné dechové nástroje;
drnčelo – violoncello;
držky – akordeon;
duplhorna – lesní roh dvojího ladění;
dusítka – součástka sloužící k zatlumení zvuku nástroje a ke změně barvy tónu;
dvanáctistrunka – dvanáctistrunná kytara;
dvanáctka – dvanáctistrunná kytara;
efa – otvory v horní desce smyčcových nástrojů ve tvaru písmene *f*;
elektrika – elektrická kytara;
englišhorna – anglický roh;
esák – klarinet laděný v Es;
esgěčko – kytara značky SG Gibson;
eso – zahnutá kovová trubička u fagotu;
fabrika – nástroj neznámé značky nižší finanční hodnoty, strojové výroby;
fendr – kytara značky Fender;
flauta – flétna;
flíghorna – křídlovka;
fňukna – viola;
gibson, gibsonka – větší kytara silnějšího zvuku zn. Gibson;

gvarnerky – housle, vyrobené italským houslařem Guarnerim;
hajhetka – činely proti sobě;
horna – lesní roh;
jamaha – kytara značky Yamaha;
káča, kačena – viola;
kalafuna – čišťená pryskyřice k potírání smyčce;
kiksna – lesní roh;
klábršt – smyčec;
klacek – smyčec;
klacek – taktovka;
klároš – klarinet;
klávesy – klávesové nástroje jako celek;
klimpr – klavír;
kobylka – součást hudebních strunných nástrojů, jsou přes ni vedeny struny;
kolíček – součást hudebních strunných nástrojů, která slouží k navinutí struny na hlavě nástroje;
koncák – velký tympán na vlastních nožkách;
konev – lesní roh;
kopák – velký buben;
kotle, kotlíky – malé bubny;
kozí noha – hoboj;
kriminál – kontrabas;
krkáč – viola
kropáč – lesní roh;
kvakátka – speciální dusítka na žesťové nástroje;
kvočna – lesní roh;
ladička – zařízení, které hráči pomáhá určit správnou výšku tónu při ladění;
lubovka – kytara s luby, uvnitř dutá;
mazadlo – označení pro kalafunu;
melod'ák – malý bubínek pojmenovaný podle funkce;
nitě – housle;
osminky – žakovské housle osminové velikosti;
pampeliška – hoboj;
pastě – housle;

pětistrunka – pětistrunný kontrabas;

placka – kytara bez dutiny;

plátek – část dechových nástrojů jednoplátkových (saxofon, klarinet), která se vkládá do úst, má plochý tvar;

plechy – žesťové dechové nástroje;

pražec – výstupek na hmatníku strunných nástrojů, určující délku zkrácení struny;

přechodák – menší buben, připevněný k velkému nebo basovému bubnu;

prkno – kytara bez dutiny;

prkýnko – pomůcka violoncellistů, podložka pod bodec violoncella, zabraňuje sklouznutí bodce po kluzké či velmi tvrdé podlaze;

půlky – žákovské housle poloviční velikosti;

rachoťák – malý buben;

rantl – obruč u bubnu;

rytmíčák – malý bubínek pojmenovaný podle funkce;

ságo – saxofon;

sax – saxofon;

saxík – saxofon;

seismograf – kontrabasová elektronická ladička;

smyčce – smyčcové nástroje;

sólák – dobrý, podařený strojek;

sopránka – sopránový saxofon;

sordýna – dusítko;

souprava – označení pro bicí soupravu;

stradyvářky – housle, vyrobené italským houslařem Stradivarim;

stringy – elektrofonická imitace smyčcového orchestru;

strojek – část dechových nástrojů dvouplátkových (hoboj, fagot), která se vkládá do úst, je vyrobena ze dvou kousků dřeva;

struník – část strunných nástrojů, ve které jsou uchyceny struny na spodním konci nástroje

syntajzr – syntezátor;

synťák – syntezátor;

šenbach – původně housle, vyrobené v manufaktuře Schönbach, dnes používáno jako výraz pro nekvalitní nástroj;

šestistrunka – šestistrunná kytara;

šestka – šestistrunná kytara;
šibenice – stojánek na činely;
škopky – bicí nástroje;
šlágwerk – bicí nástroje;
šlapák – velký buben u bicí soupravy;
šmytec – smyčec;
šnek – hlavice, horní zakončení smyčcových nástrojů v podobě hlavy nebo hlemýždí ulity;
španělka – akustická kytara španělského typu;
štěbenec – klarinet;
štětky – metly, které používá bubeník při hře na menší bubny;
štrajchy – smyčcové nástroje;
šunka – hudební nástroj nevalné kvality;
téčko – stojánek na dva kotle;
tom-tom – menší buben, připevněný k velkému nebo basovému bubnu;
továrny – housle neznámé značky, eventuálně housle nízké kvality;
tříčtvrťky – žákovské housle tříčtvrteční velikosti;
valdhorna – lesní roh;
vana, vanička – violoncello;
vašek, venca, véna – velký buben;
viněta – nálepka uvnitř smyčcových nástrojů označující výrobce;
virbl – malý buben se struněním;
základák – velký buben;
zamotoanej kotrmelec – lesní roh;
zednický pijáno – akordeon;
žabka – spodní část smyčce, o kterou se opírají hráčovy prsty a ve které jsou upnuty žíně;
žalud – výstupek na spodní části strunných nástrojů sloužící k upevnění struníku;
želva – viola.

3.2.1.1 Způsoby obohacování slovní zásoby hudebníků – názvy nástrojů

3.2.1.1.1 Přejímání slov z cizích jazyků

V hudebnickém slangu se jedná o bohatě zastoupený způsob obohacování slovní zásoby. Vzhledem k dlouhodobému kontaktu s německy mluvícím obyvatelstvem dodnes hudebníci používají mnoho názvů přejatých z němčiny. Dalšími jazyky, které přispěly k obohacení hudebnické mluvy, jsou např. italština a angličtina. Slova přejatá z těchto jazyků se adaptují některou z typicky českých koncovek (*-a*, *-y*), nutných pro zařazení k deklinačním vzorům.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí přejímání z cizích jazyků:

a) z němčiny: *brač* – viola (z *Bratsche* – viola); *duplhorna* – lesní roh dvojího ladění (z *duplieren* – zdvojit a *Horn* – lesní roh); *englišhorna* – anglický roh (z *englisch* – anglický a *Horn* – roh); *flíghorna* – křídlovka (z *Flugelhorn* – signály dávané křídlovkou řídily při honech křídelní řady honců); *horna* – lesní roh (z *Waldhorn*); *valdhorna* – lesní roh (z *Waldhorn*); *klimpr* – klavír (z *Klimper*); *rantl* – obruč u bubnu (zřejmě z německé nářeční podoby spisovného německého *Randel*); *šlágwerk* – bicí nástroje (z *Schlag* – rána, bicí, tlukot a *Werk* – dílo, práce, činnost); *štrajchy* – smyčcové nástroje (z *streichen* – namazat, hladit, natřít); *virbl* – vířivý buben (z *Wirbel* – vír, víření bubnů);

b) z jiných jazyků: *flauta* – flétna (z ital. *flauto* od lat. *flare*), *hajhetka* – činely proti sobě, také *hajtk* (z angl. *Hi-Hat*); *sordýna* – dusítko (z ital. *sordina* – jemně, něžně); *stringy* – elektrofonická imitace smyčcového orchestru (z angl. *string* – struna nebo přesněji *strings* – smyčce), *syntajzr* – syntezátor (z brit. angl.), expr. varianta *synták*; *viněta* – nálepka uvnitř smyčcových nástrojů označující výrobce (z fr. *vignette* – nálepka, původně ozdoba v podobě listů či větviček vinné révy).

3.2.1.1.2 Významové změny slov (metafora, metonymie)

K základním způsobům tzv. sématického tvoření lexikálních jednotek, tj. rozšiřování počtu významů už existujících slov, patří metafora a metonymie. Jedná se o způsob přenesení pojmenování již existujícího na nový pojem podle vnější podobnosti (metafora), nebo

na základě věcné souvislosti (metonymie). V hudebnickém slangu se jedná o produktivní způsob rozhojňování slovní zásoby.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí metafor:

Společný znak nebývá v metafoře znakem podstatným, ale nápadným. Metafora je odrazem jen náznakové, přibližné souvislosti mezi jevy, je subjektivní. Možnosti tvoření metafor jsou velmi rozmanité. Podle vnější podoby se rozlišují:

a) metafora vzniklé přenesením názvů z rostlinné nebo živočišné říše na věci:

brko – hoboj; *chobot* – trombón; *držky* – akordeon; *káča, kačena* – viola; *klacek* – 1. smyčec, 2. taktovka; *kobylka* – součást hudebních strunných nástrojů, jsou přes ni vedeny struny; *kozí noha* – hoboj; *pampeliška* – hoboj; *šnek* – hlavice, horní zakončení smyčcových nástrojů v podobě hlavy nebo hlemýždí ulity; *žabka* – spodní část smyčce, o kterou se opírají hráčovy prsty a ve které jsou upnuty žíně; *žalud* – výstupek na spodní části strunných nástrojů sloužící k upevnění struníku;

b) metafora vzniklé přenesením názvů věcí na jiné věci, nebo výrobky: *konev* – lesní roh; *kropáč* – lesní roh; *nitě* – housle; *placka* – kytara bez dutiny; *pražec* – výstupek na hmatníku strunných nástrojů, určující délku zkrácení struny; *šibenice* – stojánek na činely; *škopky* – bicí nástroje; *šitky* – metly, které používá bubeník při hře na menší bubny; *vana, vanička* – violoncello;

c) metaforické názvy věcí vzniklé podle podobnosti vnějších okolností: *efa* – otvory v horní desce smyčcových nástrojů ve tvaru písmene *f*; *eso* – zahnutá kovová trubička u fagotu; *téčko* – stojánek na dva kotle;

d) vlastní jména osob se stávají apelativy: *vašek, venca, véna* – velký buben.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí metonymie:

Věcná souvislost u metonymie spočívá v obsahovém vztahu místním, časovém, způsobovém příčinnostním, látkovém. Na základě příčinnostního vztahu vznikly tyto typy metonymie:

a) jméno výrobce se přenáší na výrobek: *fendr* – kytara značky Fender; *gibson*, *gibsonka* – větší kytara silnějšího zvuku zn. Gibson; *gvarnerky* – housle, vyrobené italským houslařem Guarnerim; *jamaha* – kytara značky Yamaha; *stradyvárky* – housle, vyrobené italským houslařem Stradivarim; *šebach* – původně housle, vyrobené v manufaktuře Schönbach, dnes používáno jako výraz pro nekvalitní nástroj;

b) jméno látky se přenáší na výrobek z ní: *dřevo* – dřevěné dechové nástroje; *plechy* – žesťové dechové nástroje;

c) pojmenování prostředku se přenáší na to, co se jím uskutečňuje: *seismograf* – kontrabasová elektronická ladička;

d) přenášení na základě jiné vnitřní souvislosti: *fabrika* – nástroj neznámé značky nižší finanční hodnoty, strojové výroby; *kriminál* – kontrabas; *želva* – viola; *šunka* – hudební nástroj nevalné kvality; *továrny* – housle neznámé značky, eventuálně housle nízké kvality.

3.2.1.1.3 Univerbizace

V této kategorii se jedná o velmi produktivní způsob tvoření pojmenování, při kterém se víceslovné pojmenování zkrátí v jednoslovné. Většinou je dotvořeno formanty *-ák*, nebo *-ka*, variantou *-ky*, méně často jiným formantem, např. *-an*, *-ík*, *-čko*, nebo koncovkami *-0*, *-a*.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí univerbizace:

a) základem pro jednoslovné pojmenování je určující část dvou- i víceslovného pojmenování: *akustika* – akustická kytara; *altka* – altový saxofon; *angličan* – anglický roh; *basa* – basová kytara; *dvanáctka* – dvanáctistrunná kytara; *elektrika* – elektrická kytara; *klávesy* – klávesové nástroje jako celek; *lubovka* – kytara s luby, uvnitř dutá; *melod'ák* – malý bubínek pojmenovaný podle funkce; *přechod'ák* – menší buben, připevněný k velkému nebo basovému bubnu; *rytmičák* – malý bubínek pojmenovaný podle funkce; *smyčce* – smyčcové nástroje; *sólák* – dobrý, podařený strojek; *sopránka* – sopránový saxofon; *šestka* – šestistrunná kytara; *španělka* – akustická kytara španělského typu; *základ'ák* – velký buben; přiřazujeme sem i druhy houslí: *osminky* – žákovské housle osminové

velikosti; *čtvrtky* – žakovské housle čtvrtěční velikosti; *půlky* – žakovské housle poloviční velikosti;

b) základem jednoslovného pojmenování je určovaná část: *basa* – kontrabas; *cello* – violoncello; *čelo*, *čelíčko* – violoncello; nebo první část cizího kompozita: *sax* – saxofon; *saxík* – saxofon;

c) jednoslovný název vznikne z dvouslovného kompozicí: *basklarinet* – basový klarinet; nebo odvozením ze složeného určujícího adjektiva: *dvanáctistrunka* – dvanáctistrunná kytara; *pětistrunka* – pětistrunný kontrabas; *šestistrunka* – šestistrunná kytara;

d) jednoslovný název vznikne z jiné, důležité části víceslovného pojmenování: *esák* – klarinet laděný v Es; *děšestka* – klarinet D 6; *esgěčko* – kytara značky SG Gibson. Vzniknou tak slova zkratkového typu dotvořená formanty **-ák**, **-ka**, **-čko**.

3.2.1.1.4 Odvozování

Odvozování slov se v této kategorii uplatňuje poměrně hojně. Slovtvorné třídy a typy v této kategorii slov můžeme rozdělit následovně:

3.2.1.1.4.1 Podstatná jména odvozená ze jmen přídavných – jména nositelů vlastností

Nejpodstatnější část odvozenin ze jmen přídavných je v této kategorii nově vzniklých názvů tvořena formantem **-ák**, **-áč**, **-ka**.

Příklady vzniku nových pojmenování odvozováním od jmen přídavných:

-ák: *koncák* – velký tympán na vlastních nožkách; dále pak výše jmenovaná řada pojmenování vzniklých univerbizací z určující části vyjádřené adjektivem (*melod'ák*, *přechod'ák*, *sólák* aj.);

-áč: *krkáč* – viola;

Rovněž sem můžeme řadit i názvy ženského rodu vzniklé univerbizací z adjektiv formantem **-ka**: *sopránka* – sopránový saxofon; *španělka* – akustická kytara španělského typu; *pětistrunka* – pětistrunný kontrabas.

3.2.1.1.4.2 Podstatná jména odvozená od sloves – jména prostředků činnosti

Tato slovo tvorná třída je poněkud různorodější než třída předchozí. Kromě již uvedeného a velmi produktivního formantu **-ák** (příp. **-č**, **-ec**) se zde při tvorbě nových pojmenování uplatňují i některé formanty pro tvorbu nových názvů rodu středního, a to **-dlo**, **-ko** a **-lo**, **-tko** a také formanty **-čka**, **-ka**, **-na** pro názvy rodu ženského.

Příklady vzniku nových pojmenování odvozováním ze sloves:

-ák: *kopák* – velký buben; *rachoták* – malý buben; *šlapák* – velký buben u bicí soupravy;

-č: *doladovač* – mechanické zařízení, které pomáhá hráči doladit výšku strun;

-ec: *šmytec* – smyčec;

-enec: *štěbenec* – klarinet;

-čka: *ladička* – zařízení, které hráči pomáhá určit správnou výšku tónu při ladění;

-na: *fňukna* – viola;

-dlo: *mazadlo* – označení pro kalafunu;

-tko: *dusítko* – součástka sloužící k zatlumení zvuku nástroje a ke změně barvy tónu; *kvakátka* – speciální dusítka na žesťové nástroje.

3.2.1.1.5 Využití expresivity

Expresivní slovo se od neutrálního odlišuje tím, že vedle pojmového významu obsahuje i pragmatickou významovou složku vyjadřující citový a volní vztah mluvčího ke skutečnosti. Taková slova se v profesní mluvě hudebníků také vyskytují. Expresivní slova můžeme rozdělit do dvou základních skupin.

a) slovo může mít trvale expresivní charakter i bez kontextu, expresivita je dána hláskovou, nebo slovo tvornou podobou, např.: *čelíčko* – violoncello; *drnčelo* – violoncello; *fňukna* – viola; *kiksna* – lesní roh; *klábršt* – smyčec; *klároš* – klarinet; *krkáč* – viola; *kvočna* – lesní roh; *ságo* – saxofon; *šmytec* – smyčec;

b) slovo je expresivní pouze v lexikalizovaném, přeneseném významu, např.: *pastě* – housle, pískají jako myš chycená v pasti; *šenbach* – původně housle, vyrobené v manufaktuře Schönbach, dnes používáno jako výraz pro nekvalitní nástroj; *šunka* – hudební nástroj nevalné kvality; *zamotovej kotrmelec* – lesní roh; *zednický pijáno* – akordeon (klavír patřil symbolům k vyšší společnosti, akordeon má klávesy jako klavír/piáno, ale hrávalo se na něj v hospodách, na stavbách apod, mezi chudáky).

3.2.1.2 Shrnutí – závěr

V případě slangových názvů hudebních nástrojů lze konstatovat, že největší měrou se na tvorbě těchto názvů podílí způsob univerbizace (přibližně 31% výrazů; např. *basa* – basová kytara; *osminky* – housle osminové velikosti), přejímání slov z jiných jazyků (přibližně 16% výrazů, např. *brač* – viola, *valdhorna* – lesní roh), metonymické (přibližně 15% výrazů, např. *fabrika* – nástroj neznámé značky nižší finanční hodnoty, strojové výroby, *plechy* – žešťové dechové nástroje), metaforické (přibližně 27% výrazů, např. *konev* – lesní roh, *téčko* – stojánek na dva kotle). Odvozování nových slov je v tomto případě zastoupeno nepříliš početným souborem lexikálních jednotek (přibližně 11% výrazů, např. *kvakátko* – speciální dusítko na žešťové nástroje, *kopák* – velký buben), skládání je jako způsob tvorby nových pojmenování velmi omezen, objevuje se okrajově u tvorby nových pojmenování univerbizací v případech, kdy jednoslovný název vznikne kompozicí z dvouslovného.

3.2.2 Pojmenování osob a uskupení

barokář – interpret barokní hudby;

basák – hráč na kontrabas, v populární hudbě hráč na basovou kytaru;

basista – kontrabasista, hráč na kontrabas;

bat'ůžkář – návštěvník koncertu pro turisty, hlavním znakem je batoh;

bedňák – nosí a instaluje aparaturu;

bicista – hráč na bicí nástroje;

Bílá hlava – dirigent Bělohlávek;

být z České – hrát v České filharmonii;

být z Foku – hrát v Symfonickém orchestru hl. m. Prahy FOK;

být z rádia – hrát v Symfonickém orchestru Českého rozhlasu;

být z rozhlasu – hrát v Symfonickém orchestru Českého rozhlasu

dechy – skupina hráčů na dechové nástroje;

dechař – hráč na dechový nástroj;

dechovka – uskupení sestávající převážně z dechových nástrojů;

doležalovci – členové Doležalova kvarteta;

doprovod'ák – doprovodný kytarista;

dvořákovci – členové Dvořákova kvarteta;

filda – filharmonie;

filharmonik – hráč České filharmonie

filmák – FISYO nebo jiný orchestr nahrávající filmovou hudbu;

fokař – hráč Symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK;

heroldovci – členové Heroldova kvarteta;

holič – hráč, jehož prioritou je odehrát co nejvíc akcí za co nejvíc peněz;

kapela – orchestr, případně malý orchestr (u vážné hudby) nebo uskupení několika hráčů, zejm. v populární hudbě (jazz, rock);

klávesák – hráč na klávesové nástroje;

KMČ – zkratka pro orchestr složený z náhodných hudebníků (nestabilní hudební těleso), znamená „Kdo Má Čas“;

komorák – komorní orchestr;

komorňák – komorní orchestr;

koncertní – koncertní mistr, vedoucí nástrojové skupiny;

kšeftař – hudebník, který neodmítne hrát na jakékoliv hudební akci;

kšeftparta – malé uskupení hráčů, jejichž cílem je odehrát co nejvíc akcí za co nejvíc peněz;

kutálka – malý orchestr nevalné úrovně;

kytarák – hráč na kytaru;

lídr – vedoucí hráč ve skupině;

listař – hráč, který dobře čte noty, hraje bez přípravy;

muzikant – hudebník;

muzikus – dobrý hudebník nebo virtuóz, zejm. z amatérského prostředí;

Národák – Český národní symfonický orchestr;

nit'ář – houslista; metaforické

pazourkář – interpret barokní a staré hudby;

Pekáč – Pražský komorní orchestr;

písničkář – autorský hudebník a textař;

Pragáč – Pragokonzert;

pražákovci – členové Pražákova kvarteta;

prim – první housle, ev. part prvních houslí;

primáš – první houslista a vedoucí cimbálové muziky;

primárius – první houslista a vedoucí komorního souboru;

první hráč – hudebník hrající první part příslušné nástrojové skupiny, je také vedoucím skupiny (např. první flétnista, první fagotista apod.);

rejžář – hudebník, který neodmítne hrát na jakékoliv hudební akci;

rocker – interpret rockové hudby;

sekund – druhé housle, ev. part druhých houslí;

smyčce – skupina hráčů na smyčcové nástroje;

smyčcař – hráč na smyčcový nástroj;

střídač – člověk, který sleduje vytíženost jednotlivých hráčů v nástrojové skupině a který také určuje, kdo z hráčů bude mít volno;

Sukáč – Sukův komorní orchestr;

světlák – obsluha světelných efektů;

symfoňák – symfonický orchestr;

škampovci – členové Škampova kvarteta;

šmírák – hudebník, který odbývá hru;

šraml – původně malý smyčcový soubor s doprovodem kytary a tahací harmoniky, nazvaný podle vídeňského kapelníka J. Schrammela, přeneseně malý orchestr nevalné úrovně;

šumař – nepřilíš kvalitní hráč, především na smyčcový nástroj;

šumparta – uskupení, jehož výkony nejsou příliš kvalitní;

švarckopf – dirigent Bělohlávek;

Talicháč – Talichův komorní orchestr;

talichovci – členové Talichova kvarteta;

tuťák – hráč smyčcové nástrojové skupiny v orchestru, tento hráč není koncertním mistrem, původ od tutti hráč;

záskok – hráč, který v hudebním tělese hraje výjimečně místo jiného stálého hráče;

zvukař – osoba, obsluhující zvukovou aparaturu.

3.2.2.1 Způsoby obohacování slovní zásoby hudebníků – názvy uskupení, osob

3.2.2.1.1 Přejímání slov z cizích jazyků

Tento způsob obohacování slovní zásoby se uplatňuje i v této oblasti hudebnického slangu. Není však tak produktivní jako v případě názvů hudebních nástrojů. Přejímky jsou z angličtiny, němčiny, italštiny, objevují se i přejímky zastoupené velmi malým počtem výrazů např. z maďarštiny.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí přejímání z cizích jazyků:

a) z němčiny: *kšeftař* – hudebník, který neodmítne hrát na jakékoliv hudební akci (z *Geschäft* – obchod, podnikání); *kšeftparta* – malé uskupení hráčů, jejichž cílem je odehrát co nejvíc akcí za co nejvíc peněz (složenina z *Geschäft* – obchod, a *Partei* – skupina); *kutálka* (zřejmě z *Gut Heil* – nazdar, pozdravu německých turnerů); *muzikant* – hudebník (z *Musikant* – hudebník); *muzikus* – dobrý hudebník nebo virtuóz, zejm. z amatérského prostředí (z *Musikus* – hudebník); *prim* – první housle, event. part prvních houslí (z *Prim* – první hlas, první housle); *šmírák* – hudebník, který odbývá hru (zřejmě z *Schmiere* – špatná divadelní společnost, přenesený význam i na hudebníka); *šumař* – nepřilíš kvalitní hráč, především na smyčcový nástroj (zřejmě ze středohornoněmeckého *Schümer* – tulák); *šumparta* – uskupení, jehož výkony nejsou příliš kvalitní (složenina z *Schümer* – tulák, potulný hudebník, a *Partei* – skupina);

b) z italštiny: *kapela* – orchestr, případně malý orchestr (u vážné hudby), uskupení několika hráčů, zejm. v populární hudbě (z *capella* – původně sbor hudebníků, hrajících v zámeckých kaplích); *sekund* – druhé housle, event. part druhých houslí (z *violino secondo* – druhé housle); *tuťák* – hráč smyčcové nástrojové skupiny v orchestru (z *tutti* – všichni);

c) z angličtiny: *lídr* – vedoucí hráč ve skupině (z *leader* – vedoucí); *roker* – interpret rockové hudby (z *rock* – rocková hudba);

d) z maďarštiny: *primáš* – první houslista a vedoucí cimbálové muziky (z *prímás* – první houslista lidové kapely);

e) z latiny: *muzikus* – dobrý hudebník nebo virtuóz, zejm. z amatérského prostředí (z *Musikus* – hudebník); *muzikant* – hudebník (ze střílat. *musicans*, gen. *musicantis* – hudebník); *prim* – první housle, event. part prvních houslí, první hlas (z *primus* – první); *primárius* – první houslista a vedoucí komorního souboru.

3.2.2.1.2 Významové změny slov (metafora, metonymie)

U názvů osob není tento způsob rozšiřování slovní zásoby příliš produktivní. Případy takto vytvořených pojmenování jsou poměrně řídké.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí metafor:

Bílá hlava, *švarckopf* – dirigent Bělohlávek; *dechy* – skupina hráčů na dechové nástroje; *nit'ař* – houslista; *smyčce* – skupina hráčů na smyčcové nástroje;

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí metonymie:

holič – hráč, jehož prioritou je odehrát co nejvíc akcí za co nejvíc peněz; *pazourkář* – interpret barokní a staré hudby; *rejžař* – hudebník, který neodmítne hrát na jakékoliv hudební akci; *šraml* – původně malý smyčcový soubor s doprovodem kytary a tahací harmoniky, nazvaný podle vídeňského kapelníka J. Schrammela, přeneseně malý orchestr nevalné úrovně.

3.2.2.1.3 Univerbizace

Univerbizace je proti výše uvedeným způsobům rozšiřování slovní zásoby v kategorii pojmenování osob a uskupení mnohem produktivnější. Velmi výrazně se uplatňuje u názvů hudebních uskupení.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí univerbizace:

a) pro vznik nového pojmenování se užije jen prvního členu víceslovného názvu: *být z České* – hrát v České filharmonii; *koncertní* – koncertní mistr, vedoucí nástrojové skupiny;

b) jednoslovný název se utvoří z určujícího adjektiva s využitím slangového formantu:
-ák: *komorák* nebo *komorňák* – komorní orchestr; *Národ'ák* – Český národní symfonický orchestr; *symfoňák* – symfonický orchestr;

-áč: *Sukáč* – Sukův komorní orchestr; *Talicháč* – Talichův komorní orchestr;

c) jednoslovný název vznikne z jiné části víceslovného názvu: *být z Foku* – hrát v Symfonickém orchestru hl. m. Prahy FOK; *být z rádia, z rozhlasu* – hrát v Symfonickém orchestru Českého rozhlasu;

d) jednoslovný název vznikne ze zkratky pomocí slangového formantu:

-áč: *Pekáč* – Pražský komorní orchestr (PKO);

e) jednoslovný název vznikne ze složeniny pomocí slangového formantu:

-áč: *Pragáč* – Pragokonzert.

3.2.2.1.4 Odvozování

3.2.2.1.4.1 Podstatná jména odvozená z jiných jmen podstatných

3.2.2.1.4.1.1 Jména podle příslušnosti – jména příslušníků společenských skupin

V této slovotvorné třídě se uplatňují především formanty *-ovec* a *-ař* pro pojmenování mužského rodu, pro rod ženský a střední nebyla žádná pojmenování, která by bylo možno zařadit do této skupiny, nalezena.

Příklady vzniku nových pojmenování odvozením z podstatných jmen:

-ovec: *doležalovci* – členové Doležalova kvarteta; *dvořákovci* – členové Dvořákova kvarteta; *heroldovci* – členové Heroldova kvarteta; *pražákovci* – členové Pražákova kvarteta; *škampovci* – členové Škampova kvarteta; *talichovci* – členové Talichova kvarteta;
-ik: *filharmonik* – hráč České filharmonie;
-ař: *fokař* – hráč Symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK.

3.2.2.1.4.1.2 Jména konatelská

V této velmi početně zastoupené slovotvorné třídě se uplatňují především formanty *-ař/-ář*, *-ák* a *-ista* pro pojmenování rodu mužského. Pro rod ženský a střední jsem v této třídě nenalezla žádná pojmenování.

Příklady vzniku nových pojmenování odvozováním z podstatných jmen:

-ař/-ář: *barokář* – interpret barokní hudby; *baťůžkář* – návštěvník koncertu pro turisty, hlavním znakem je batoh; *dechař* – hráč na dechový nástroj; *kšeftař* – hudebník, který neodmítne hrát na jakékoliv hudební akci; *listař* – hráč, který dobře čte noty, hraje bez přípravy; *písničkář* – autorský hudebník a textař; *smyčcař* – hráč na smyčcový nástroj; *zvukař* – osoba, obsluhující zvukovou aparaturu;
-ák: *basák* – hráč na kontrabas, v populární hudbě hráč na basovou kytaru; *bedňák* – nosí a instaluje aparaturu; *klávesák* – hráč na klávesové nástroje, klávesy; *kytarák* – hráč

na kytaru; *světlák* – obsluha světelných efektů; *šmírák* – hudebník, který odbývá hru (odvoz. od šmíra – divadelní společnost nevalné úrovně);

-ista: basista – kontrabasista, hráč na kontrabas; *bicista* – hráč na bicí nástroje (utvořeno od účelového adjektiva ze sousloví „bicí nástroje“).

3.2.2.1.4.2 Podstatná jména odvozená od sloves – jména činitelská

V této z hlediska produktivity okrajové slovtvorné třídě se uplatňují formanty *-ák*, *-ař*, *-č* a nulový formant pro rod mužský. Podobně jako v předchozích slovtvorných třídách se zde opět nevyskytují nově utvořená pojmenování rodu ženského a středního.

Příklady vzniku nových pojmenování odvozováním od sloves:

-ák: doprovod'ák – doprovodný kytarista, možno chápat jako derivát od *doprovodí*;

-ař: rejž'ař – hudebník, který neodmítne hrát na jakékoliv hudební akci (tento výraz lze chápat i jako metaforický od přeneseného *rejžovat*);

-č: střídač – člověk, který sleduje vytíženost jednotlivých hráčů a který také určuje, kdo z hráčů bude mít volno;

-0: záskok – hráč, který v hudebním tělese hraje výjimečně místo jiného stálého hráče.

3.2.2.1.5 Skládání slov

Okrajově se v tvorbě hudebnického slangu uplatňuje skládání slov. V případě pojmenování osob a uskupení lze zmínit tato kompozita, která napodobují německý způsob skládání:

- *kšeftparta* – malé uskupení hráčů, jejichž cílem je odehrát co nejvíc akcí za co nejvíc peněz; *šumparta* – uskupení, jehož výkony nejsou příliš kvalitní.

3.2.2.1.6 Využití expresivity

V této části pojmenování z oblasti hudebnického slangu se vyskytují i slova expresivní. Rozdělila jsem je na dva druhy:

a) slova, kde expresivita je dána hláskovou nebo slovtvornou podobou, např.: *basák* – hráč na kontrabas, v populární hudbě hráč na basovou kytaru; *bat'ůžkář* – návštěvník koncertu pro turisty, jeho hlavním znakem je batoh; *bedňák* – nosí a instaluje aparaturu; *doprovod'ák* – doprovodný kytarista; *kšeftař* – hudebník, který neodmítne hrát na jakékoliv hudební akci; *šumař* – nepřilíš kvalitní hráč, především na smyčcový nástroj;

b) slovo je expresivní pouze v přeneseném významu, např.: *švarckopf*, *Bílá hlava* – dirigent Bělohlávek; *holič* – hráč, jehož prioritou je odehrát co nejvíc akcí za co nejvíc peněz; *pazourkář* – interpret barokní a staré hudby; *rejžař* – hudebník který neodmítne hrát na jakékoliv hudební akci; *šmírák* – hudebník, který odbývá hru; *šraml* – původně malý smyčcový soubor s doprovodem kytary a tahací harmoniky nazvaný podle vídeňského kapelníka J. Schrammela, přeneseně soubor nevalné úrovně.

3.2.2.1.7 Využití zkratk – iniciálové zkratky

V souboru pojmenování osob a uskupení se vyskytuje také jedno pojmenování, které je utvořeno jako iniciálová zkratka, tzn. zkratka z počátečních písmen víceslovného názvu. Slova takto utvořená se píší bez tečky za zkráceným tvarem.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí využití zkratky:

KMČ – zkratka pro orchestr složený z náhodných hudebníků (nestabilní hudební těleso), znamená „Kdo Má Čas“.

3.2.2.2 Shrnutí – závěr

Při prozkoumání shromážděného materiálu lze konstatovat, že v případě názvů hudebních uskupení a pojmenování osob, jejichž činnost je spojena s výkonem hudebnického povolání, se uplatňují nejvíce slovtvorné způsoby odvozování (přibližně 37% výrazů z celkového počtu pojmenování, např. *doležalovci* – členové Doležalova kvarteta; *střídač* – člověk, který sleduje vytíženost jednotlivých hráčů v nástrojové skupině a který také určuje, kdo z hráčů bude mít volno), přejímání slov z cizích jazyků (přibližně 24% z celkového počtu pojmenování, např. *primáš* – první houslista a vedoucí cimbálové muziky; *tut'ák* – hráč smyčcové nástrojové skupiny v orchestru, tento hráč není koncertním mistrem,

původ od tutti hráč), a univerbizace názvů již existujících (přibližně 21% z celkového počtu pojmenování, např. *komorák* – komorní orchestr; *Pragáč* – Pragokonzert). Jako méně produktivní se jeví tvoření nových pojmenování pomocí metonymie (přibližně 9% z celkového počtu pojmenování, např. *holič* – hráč, jehož prioritou je odehrát co nejvíc akcí za co nejvíc peněz; *rejžář* – hudebník, který neodmítne hrát na jakékoliv hudební akci), metafory (přibližně 6% z celkového počtu pojmenování, např. *dechy* – skupina hráčů na dechové nástroje; *nit'ář* – houslista) a skládání slov (přibližně 2,5% z celkového počtu pojmenování, např. *kšeftparta* – malé uskupení hráčů, jejichž cílem je odehrát co nejvíc akcí za co nejvíc peněz; *šumparta* – uskupení, jehož výkony nejsou příliš kvalitní). Jako naprosto neproduktivní se jeví tvoření nových pojmenování pomocí zkratk (přibližně 1,5% z celkového počtu pojmenování, např. *KMČ* – zkratka pro orchestr složený z náhodných hudebníků, nestabilní hudební těleso, znamená Kdo Má Čas).

3.2.3 Označení činností spojených s výkonem profese

bejt vyjetej – mít nižší počet odehraných frekvencí (čárek) než kolegové, menší pravděpodobnost pro získání volna;

bruslit v partu – hráč se už neorientuje v partu, neví, v jakém místě skladby se nachází;

bukařit – hrát nejistě;

chytit se klacku – dát se na dráhu dirigenta;

chytnout to – zorientovat se v notovém zápisu a správně nastoupit;

dělat umění – přikládat uměleckému výkonu větší význam, než zasluhuje;

dostat se do ajfru – hrát naplno, se zápalem;

drbat – hrát;

forzírovat – nepřiměřeně stupňovat tónovou sílu;

HF – hraju furt, ev. hraju všechno;

hodit nástup – dát hráči pokyn k nástupu;

hrabat se v tom – hrát nejistě a nečistě;

hrát na jednu – dirigent dává pouze jedno gesto na jeden takt;

hrát na jistotu – hrát slaběji, opatrněji;

hrát při zdi – hrát nevýrazně, bojácně, bez dynamiky;

hrát příraz na dobu – začít hrát daný tón, který normálně začne znít před pravidelným tempem hudebního toku, až s nástupem dané doby;

hrát to nahoru – pokyn pro hráče na smyčcové nástroje, tóny se hrají směrem od špičky smyčce k žabce;

hrát to pod smykem – pokyn pro hráče na smyčcové nástroje, tóny se hrají pouze tahem smyčce stejným směrem;

hrát z bedny, z koule, ze zdi, z lodyhy – hrát z paměti;

hrát divizi – děleně: při husté faktuře (sazbě) hudby, kdy v jednom partu jsou zapsány dva nebo více hlasů, se hráči rozdělí ve skupině tak, aby zněly všechny psané hlasy;

hrát o čárku rychleji nebo pomaleji – hrát o trochu rychleji nebo pomaleji;

intonovat – hrát intonačně přesně nebo hrát intonačně čistě;

je to od sebe – skladba nebo její část není rytmicky jednotná;

jet přes mrtvolý – skladba se hraje od začátku do konce bez zastavení, i s rizikem, že se někdo „ztratí“ v partu;

jet skrz bez repetice – skladba se hraje od začátku do konce bez případného opakování, které je označeno v partu značkou „repetice“;

kanárit – hrát s chybami, používá se především u dechových nástrojů;
kiksat – hrát s chybami, používá se především u dechových nástrojů;
klátit – dirigovat;
kokrhat – hrát s chybami, používá se především u dechových nástrojů;
krkat – hrát s chybami, používá se především u dechových nástrojů;
kulhat – hrát nerytmicky;
listařit – hrát bez přípravy (častěji);
listit – hrát přímo bez zkoušení;
lítá to dopředu a dozadu – interpretace skladby není rytmicky konstantní, tempo se v průběhu hraní nechtěně zrychluje a zpomaluje;
loupat z listu – hrát bez přípravy;
lovit to – hrát nejistě a nečistě;
má to drajv, má to šťávu – označení pro dobrou hru, dobrého hráče;
máchat – dirigovat;
mávat – dirigovat;
mít grády – označení pro hlasitou hudbu;
mít nahráno – mít splněno (odehráno) stejný nebo vyšší počet frekvencí (čárek) než mají kolegové, je splněna podmínka pro získání volna;
mít přehraný – mít už hraní určité skladby dost;
mít střídačku – mít volno z koncertu a souvisejících zkoušek;
muset to prodat – zahrát skladbu výrazně;
mydlit do toho – hrát silně, nahlas;
namazat smyčec – potřít smyčec kalafunou;
napsat smyky – zapsat do partu způsob hraní smyčcem;
nastavte to – pokyn pro hráče na smyčcové nástroje, tón či skupina tónů se přidává ke smyku ve stejném směru;
nebrzděte před koncem – pokyn k udržení tempa i před koncem skladby;
nechat vydechnout – dokončit frázi bez zbytečného spěchu;
necourat – nehrát pomaleji než ostatní;
nemít ksicht – postrádat hudební výraz;
nepřetáhnout – dodržet zapsanou délku noty a nehrát po jejím skončení dle zápisu;
neroztahovat – nezpomalovat tempo;
nesmí to vybuchnout – tón nesmí zaznít náhle důrazněji než tóny okolní;
nezdrhat, neutíkat – nezrychlovat tempo;

odehrát si čárky – odehrát si povinný počet frekvencí;
odklepat – zastavit skladbu;
odmávnout – začít skladbu;
odpočítat to – udat tempo a začátek hry ústně;
odsadit – přerušit hraní a začít novou frází;
odvézt – zahrát skladbu nevýrazně, nepřesně;
ohrát něco – zahrát skladbu několikrát s důrazem na celkovou interpretaci;
oprstokladovat – opatřit part čísly udávajícími klad prstů při hraní (platí pro smyčcové nástroje);
opřít se do toho – hrát naplno, s vervou, silněji;
plácat – tleskat;
osmykovat party – opatřit party značkami pro směr hraní smyčcem;
plavat v partu – hráč se chvílemi neorientuje v partu;
počká to – zastavení, přerušení ve skladbě (dramatická pauza);
pohnojit – zkazit;
pohřbít – zahrát špatně, nehudebně, zahrát tak dynamicky silně, že není slyšet nástroj či hlas, který být slyšet má;
poklesnout – zeslabit;
protrhávat – místo jedné dlouhé noty zahrát více krátkých;
přečíst to – zahrát skladbu vcelku bez ohledu na chyby, pro orientaci;
přednést – zahrát s velkým hudebním výrazem, obecně zahrát sólovou skladbu;
přefrknout to – ledabyly přehrát;
přehrát – zahrát od začátku do konce;
přehrávat – hrát od začátku do konce zcela zbytečně a bez vylepšování (nesmyslné hraní již zvládnutých částí partu);
přesadit si – pokračování tahu smyčcem znovu od žabky;
přidat – zesílit;
přidojit – zintenzivnit vibráto smyčcových nástrojů;
pustit (sólistu) – hrát dynamicky slaběji, aby vynikl sólista;
rozbalit to – zahrát skladbu naplno, se zápalem;
rozmáznout pedálem – stisknout pravý pedál při hře na klavír tak, aby výsledný zvuk nebyl konkrétní;
rozsypat se – hrát rytmicky nejednotně;
řezat do toho – hrát silně, nahlas;

říznout to – zahrát ostře a silně;
sežrat hada – hrát na akci, která není úplně lukrativní n. horší než se čekalo;
spadnul řemen – orchestr či komorní těleso přestalo hrát pohromadě dle notového zápisu a skladba musela být přerušena před jejím koncem;
střelit vedle – zahrát jinou notu či jiný rytmus;
svítit – zahrát tón tak, aby měl světlou barvu a jeho výraz musí být radostný až jásavý;
šustit – hrát slabě, nevýrazně (smyčcové nástroje);
ten to kalí – hraje dobře;
ten to solí – hraje dobře;
ten to vodvařil – špatný hráč, zkazil skladbu;
ten to vodvez – špatný hráč, špatně zahrál;
to je kalič – označení pro dobrého hráče;
totálně to pohřbil – zahrál skladbu tak špatně, že hůř už to nejde;
užít si – zahrát s velkým hudebním výrazem i za cenu mírného zpomalení;
vařit z listu, z lupenu, z vody – hrát přímo bez zkoušení;
volno z programu, z doprovodu – volno z koncertního vystoupení a souvisejících zkoušek;
vosolit – přidat na síle tónu, hrát s vervou;
vrzat – obecně hrát, pejorativně hrát příšerně;
vyčistit – zahrát si sami (bez dirigenta) s ohledem na intonační přesnost a souhru;
vydržet notu – zahrát notu dostatečně dlouho, délka musí odpovídat notovému zápisu;
vynést – dynamicky i přednesově zvýraznit;
vyšívat – hrát rychle;
vytáhnout do druhé doby – prodloužit znějící notu až do začátku druhé doby v taktu;
vytáhnout do forte – zesílit zvuk až do silné dynamické úrovně;
vyřukat – zahrát krátké noty rytmicky přesně;
zakulatit – zahrát jemnějším způsobem;
zatahovat – zpomalovat;
zavřít co nebo koho – ukončení noty, ev. celé nástrojové skupiny dirigentem;
zazdíť – zahrát špatně, nehudebně;
zazpívat – v instrumentálním pojetí zahrát výrazově přesvědčivě, vřele a hladce;
zpěvák to nevytáhne – interpret pěveckého partu není schopen zazpívat intonačně správně vysoké noty (zpívá je příliš nízko);
zrušit ef, hrát pijáno – nehrát forte (silně) podle not, ale slabě;

ztratit se v partu – hráč se už neorientuje v partu, neví, v jakém místě skladby se nachází;

zvednout – zesílit.

3.2.3.1 Způsoby obohacování slovní zásoby hudebníků – činnosti spojené s výkonem profese

Názvy z této části lexikálních prostředků hudebnického slangu mají charakter převážně slovesný. Vyskytují se ve velké míře ve víceslovných spojeních, která často mají podobu frazému. Mnoho z těchto výrazů vychází z obecně známých pojmenování, pod kterými si lze velmi dobře představit význam frazému. Velmi často vycházejí z našeho vnímání světa skrz naše tělesné pocity (*ztratit se v partu* – představa člověka bloudícího lesem, *vyřukat* – představa krátkých rychlých úderů, *opřít se do toho* – představa síly, vzepětí se k výkonu), nebo skrz známé činnosti prováděné s určitou materií (*pohřbít, zazdít, pohnojit, rozsypat, vynést*).

3.2.3.1.1 Ustálená spojení s charakterem frazémů

Mnoho pojmenování v této kategorii vzniklo na obrazném základě, má charakter frazému a některá z těchto pojmenování jsou známá nejen v hudebnickém prostředí.

Příklady ustálených spojení:

a) s vazbami použitelnými i v jiném prostředí:

bejt vyjetej – mít nižší počet odehraných frekvencí (čárek) než kolegové, menší pravděpodobnost pro získání volna; *bruslit v partu* – hráč se už neorientuje v partu, neví, v jakém místě skladby se nachází; *chytit se klacku* – dát se na dráhu dirigenta; *dělat umění* – přikládat uměleckému výkonu větší význam než zasluhuje; *dostat se do ajfru* – hrát naplno, se zápalem; *hodit nástup* – dát hráči pokyn k nástupu; *hrát na jistotu* – hrát slaběji, opatrněji; *hrát při zdi* – hrát nevýrazně, bojácně, bez dynamiky; *hrát z bedny, z koule, ze zdi, z lodyhy* – hrát z paměti; *jet přes mrtvoly* – skladba se hraje od začátku do konce bez zastavení, i s rizikem, že se někdo ztratí v partu; *loupat z listu* – hrát bez přípravy; *má to drajv, šťávu* – označení pro dobrou hru, hráče; *mít grády* – označení pro hlasitou hudbu; *mít nahráno* – mít splněno, odehráno stejný nebo vyšší počet frekvencí (čárek)

než mají kolegové, splnit podmínku pro získání volna; *nemít ksicht* – postrádat hudební výraz; *opřít se do toho* – hrát naplno, s vervou, silněji; *plavat v partu* – hráč se chvílemi neorientuje v partu; *sežrat hada* – hrát na akci, která není úplně lukrativní nebo horší než se čekalo; *spadnul řemen* – orchestr či komorní těleso přestalo hrát pohromadě dle notového zápisu a skladba musela být přerušena před jejím koncem; *střelit vedle* – zahrát jinou notu či rytmus; *vařit z listu, z lupenu, z vody* – hrát přímo bez zkoušení; *ztratit se v partu* – hráč se už neorientuje v partu, neví, v jakém místě skladby se nachází;

b) spojení mající specifický charakter, typický jen pro muzikantské prostředí:

hrát na jednu – dirigent dává pouze jedno gesto na jeden takt; *hrát příraz na dobu* – začít hrát daný tón, který normálně začne znít před pravidelným tempem hudebního toku, až s nástupem dané doby; *hrát to nahoru* – pokyn pro hráče na smyčcové nástroje, tóny se hrají směrem od špičky smyčce k žabce; *hrát to pod smykem* – pokyn pro hráče na smyčcové nástroje, tóny se hrají pouze tahem smyčce stejným směrem; *hrát o čárku rychleji* nebo *pomaleji* – hrát o trochu rychleji nebo pomaleji; *mít přehraný* – mít už hraní určité skladby dost; *mít střídačku* – mít volno z koncertu a souvisejících zkoušek; *odehrát si čárky* – odehrát si povinný počet frekvencí; *pustit sólistu* – hrát dynamicky slaběji, aby vynikl sólista; *rozmáznout pedálem* – stisknout pravý pedál při hře na klavír tak, aby výsledný zvuk nebyl konkrétní; *vytáhnout do druhé doby* – prodloužit znějící notu až do začátku druhé doby v taktu; *vytáhnout do forte* – zesílit zvuk až do silné dynamické úrovně; *zpěvák to nevytáhne* – interpret pěveckého partu není schopen zazpívat intonačně správně vysoké noty; *zrušit ef, hrát pijáno* – nehrát forte (silně) podle not, ale slabě.

3.2.3.1.2 Významové změny slov (metafora, metonymie)

Pojmenování, která vznikla významovými změnami především metaforickými, tvoří v této kategorii velmi často synonymické řady.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí metafory:

bukařit – hrát nejistě; *chytnout to* – zorientovat se v notovém zápisu a správně nastoupit; *drbat* – hrát; *kanářit, kiksát, kokrhat, krkat* – hrát s chybami, používá se především u dechových nástrojů; *klátit, mávat, máchat* – dirigovat; *kulhat* – hrát nerytmicky; *listařit, listit* – hrát bez přípravy; *lovit to* – hrát nečistě a nejistě; *mydlit do toho, opřít se do toho,*

rozbalit to, řezat do toho, říznout to, vosolit – hrát silně, s vervou, silně, nahlas; *necourat* – nehrát pomaleji než ostatní; *nezdrhat, neutíkat* – nezrychlovat tempo; *odklepat* – zastavit skladbu; *odmávnout* – začít skladbu; *odpočítat to* – udat tempo a začátek hry ústně; *odsadit* – přerušit hraní a začít novou frází; *odvézt* – zahrát skladbu nevýrazně, nepřesně; *ohrát něco* – zahrát skladbu několikrát s důrazem na celkovou interpretaci; *pohnojit, pohřbít, zazdít* – zkazit, zahrát špatně, nehudebně; *šustit* – hrát slabě, nevýrazně; *ten to kalí, ten to solí, to je kalič* – dobrý hráč; *ten to vodvařil, ten to vodvez, totálně to pohřbil* – špatný hráč, špatně zahrál; *vrzat* – obecně hrát, pejorativně hrát přílišně; *vyčistit* – zahrát si sami, bez dirigenta; *vynést* – dynamicky i přednesově zvýraznit; *vyšívát* – hrát rychle; *vyfukat* – zahrát krátké noty rytmicky přesně; *zatahovat* – zpomalovat; *zavřít co nebo koho* – ukončení noty, ev. celé skupiny dirigentem; *zazpívat* – v instrumentálním pojetí zahrát výrazově přesvědčivě, vřele a hladce.

3.2.3.1.3 Odvozování

3.2.3.1.3.1 Slovesa odvozená od podstatných jmen

Jedná se o nepříliš produktivní způsob tvorby nových pojmenování, většina nově utvořených pojmenování je odvozena od pojmů, které se již v hudebnickém slangu vyskytují.

Příklady vzniku nových pojmenování odvozováním od podstatných jmen:

kanářit – hrát s chybami, používá se především u dechových nástrojů – základovým substantivem je kanár;

kiksát – hrát s chybami, používá se především u dechových nástrojů – utvořené z něm. slangového *kiks* „chyba“;

listařit – hrát bez přípravy (častěji), odvozeno od substantiva *listař*;

listit – hrát přímo bez zkoušení, odvozeno od substantiva *list*;

oprstokladovat – opatřit part čísly udávajícími kladení prstů při hraní (platí pro smyčcové nástroje), základovým substantivem je kompozitum *prstoklad*;

osmykovat party – opatřit party značkami pro směr hraní smyčcem – základovým substantivem je *smyk*. Při odvozování se uplatnily přípony *-i-*, *-ova-*, *-a-*.

3.2.3.1.4 Využití expresivity

V této kategorii pojmenování se jedná o hojně zastoupený soubor pojmů. Rozdělila jsem je na dva druhy:

a) slova, kde expresivita je dána hláskovou nebo slovtvornou podobou, případně spojení obsahuje slovo přejaté, které získalo expresivní zabarvení, např.: *dostat se do ajfru* – hrát naplno, se zápalem; *kanářit, kiksát, kokrhát, krkat* – hrát s chybami, používá se především u dechových nástrojů; *má to drajv, má to šťávu* – označení pro dobrou hru, dobrého hráče; *mít grády* – označení pro hlasitou hudbu; *necourat* – nehrát pomaleji než ostatní; *nemít ksicht* – postrádat hudební výraz; *přefrknout* – ledabyly přehrát; *šustit* – hrát slabě, nevýrazně;

b) slovo je expresivní pouze v přeneseném významu, např.: *drbat* – hrát; *klátit* – dirigovat; *mydlit do toho, rozbalit to, řezat do toho, vosolit* – hrát silně, se zápalem; *pohnojit, pohřbít, zazdít* – zkazit skladbu, hru; *svítit* – zahrát tón tak, aby měl světlou barvu, jeho výraz musí být radostný až jásavý; *vrzat* – obecně hrát, pejorativně hrát příšerně; *vyšívát* – hrát rychle; *vyřukat* – zahrát krátké noty rytmicky přesně.

3.2.3.1.5 Využití zkratk – iniciálová zkratka

Podobně jako v kategorii pojmenování pro osoby a hudební uskupení se i v kategorii pojmenování, která označují činnosti spojené s výkonem hudebnické profese, objevuje slovo, utvořené jako iniciálová zkratka. Tento způsob tvoření nových slov je v hudebnickém slangu opravdu velmi ojedinělý.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí využití zkratky:

HF – hraju furt, hraju všechno (zde je využito i změny výslovnosti počáteční hlásky ve slově všechno, tzv. regresivní asimilace znělosti);

3.2.3.2 Shrnutí – závěr

V této kategorii pojmenování se vyskytují především tvary slovesné a to mj. i v ustálených víceslovných spojeních, která mají charakter frazémů. Tvoření nových pojmenování je zde tedy poněkud odlišné od kategorií předchozích i následujících. Při posouzení produktivity jednotlivých slovtvorných postupů jsem dospěla k následujícím výsledkům: nejpočetnější skupinu pojmenování tvoří pojmenování, která vznikla pomocí přeneseného významu (přibližně 53%, např. *máchat* – dirigovat; *šustit* – hrát slabě, nevýrazně), velmi početná je skupina ustálených pojmenování (zhruba 41%, např. *hrát při zdi* – hrát nejistě, slabě; *střelit vedle* – zahrát jinou notu či rytmus), zbytek pojmů vznikl pomocí odvozování (cca 5%, např. *kanářit*, *kiksát* – hrát s chybami, používá se především u dechových nástrojů), nejmenší část tvoří skupina pojmenování, vzniklých pomocí iniciálové zkratky, která tvoří necelé 1% a obsahuje pouze jeden jediný pojem (*HF* – hraju furt, ev. hraju všechno).

3.2.4 Názvy spojené s nahráváním hudebního výkonu

- basy, basbedny* – reproduktory pro hluboká pásma;
- brum* – nežádoucí konstantní zvuk v nahrávce o nízkém kmitočtu;
- budík* – ručičkový indikátor;
- červená* – červené světlo ve studiu, rozsvícení světla signalizuje nutnost zachovat naprostý klid, právě probíhá nahrávání;
- čuchák* – malý reproduktor na mixážním pultu, sloužící k hrubému poslechu hudebního výkonu;
- datka* – přístroj nebo kazeta určená k profesionálnímu záznamu zvuku;
- demáč* – demo snímek, kratší ukázka;
- drop out* – krátké přerušení zvukového záznamu v důsledku technické chyby;
- duráta* – délka trvání skladby;
- efekty* – efektové reproduktory (surround);
- fantom* – fantomové napájení (napájení mikrofonu 48V pomocí mikrofonní šňůry);
- flašky* – velkomembránové mikrofony ve tvaru lahve;
- hal* – dozvuk;
- kanál* – samostatný výstup zvuku;
- kanon, kanony* – konektory XLR;
- klip* – krátká ukázka ze skladby, spojená do ucelené prezentace;
- kolečko* – CD médium;
- koncák* – koncový zesilovač;
- kondenzák* – kondenzátorový mikrofon;
- lajfka* – nahrávka z živého vystoupení;
- klik* – zvuk pouštěný do sluchátek interpretovi při nahrávání, tento zvuk určuje tempo hry;
- kuláky* – mikrofony s kulovou charakteristikou;
- ledviny* – mikrofony s ledvinovou charakteristikou;
- lupanec* – místo na nahrávce, kde místo zvuku je digitální lupnutí;
- mástr* – nahrávka připravená do výroby;
- míchačka* – kombinace jednotlivých stop do jednoho zvuku;
- mikrák* – mikrofon;
- minutáž* – délka zvukového záznamu;
- mixér, mixák, mixpult, mišpult* – mixážní pult;

nahalit – přidat dozvuk;
odposlechy – reproduktory na jevišti, které slouží hudebníkům ke kontrole zvuku;
ořezat – potlačit;
osmičky – mikrofony s osmičkovou charakteristikou;
párák – kabel z mixážního pultu do rozvodny na jevišti;
placka – CD médium;
pořák – potenciometr;
přebuzení – zvukový záznam, zdeformovaný přílišnou hlasitostí;
přihalit – přidat dozvuk;
prolínačka – způsob spojení dvou částí zvukového záznamu v jeden;
reprák – reproduktor;
rozjasnit středy – přidat zastoupení středních frekvencí ve spektru nahrávky;
sestřih – nahrávka po úpravách;
slepka, slepice – malý kousek lepenky, kterým se spojují dva kusy nahraného pásu (u analogového stříhu);
spoty – mikrofony pro nahrávání jednotlivých nástrojů v orchestru;
stopa – část zvukového materiálu, kterou samostatně upravovat;
stopáž – délka zvukového záznamu;
středy – reproduktory pro střední pásma;
škopky – reproduktory pro hluboká pásma;
špička – nejsilnější (měřeno decibely) úroveň záznamu;
tužky – malomembránové mikrofony ve tvaru tužky;
udělat zvuk – nastavit mikrofony před nahráváním;
vejšky, vejškáče – reproduktory pro vysoká pásma;
zastříhnout konec – zkrátit zvukový záznam;
zesák – zesilovač;
zkušební snímek – zkušební snímek;
zvukovka – zkouška nastavení mikrofону a ozvučení;
živák – záznam z živého vystoupení.

3.2.4.1. Způsoby obohacování slovní zásoby hudebníků – názvy spojené s nahráváním hudebního výkonu

3.2.4.1.1. Přejímání slov z cizích jazyků

V této kategorii pojmenování se uplatňuje poměrně hojně přejímání výrazů z cizích jazyků, především z angličtiny. Tento jev souvisí zřejmě s přechodem nahrávací techniky k počítačovým technologiím, kde se angličtina používá při ovládání jednotlivých programů k nahrávání, střihu a mixování nahrávek. Objevují se i přejímky z jiných jazyků, např. italštiny (*duráta*), francouzštiny, jedná se však o přejímky nepříliš hojné.

Některé z přejímek jsou zařazeny pomocí typicky českých přípon do slovtvorného systému češtiny. Tato slova se pak zařazují k domácím deklinačním typům.

Příklady vzniku nových pojmenování přejímáním z cizích jazyků:

a) z angličtiny: *basy* – reproduktory pro hluboká pásma (z *bass* – nízké slyšitelné kmitočty); *drop out* – krátké přerušování zvukového záznamu v důsledku technické chyby (z *drop out* – výpadek); *klip* – krátká ukázka ze skladby, spojená do ucelené prezentace (z *clip* – stříhat, zkrátit); *lajfka* – nahrávka z živého vystoupení (z *live* – přímý, živý) přejímka je dotvořena českou příponou **-ka**; *klik* – zvuk pouštěný do sluchátek interpretovi při nahrávání, tento zvuk určuje tempo hry (z *click* – cvaknutí, cvaknout); *mástr* – nahrávka připravená do výroby (z *master* – matrice, vzor); *spoty* – mikrofony pro nahrávání jednotlivých nástrojů v orchestru (ze *spot* – bod);

b) z francouzštiny: *minutáž* – délka zvukového záznamu (z *minutage* – načasování na minutu, odměřování); *stopáž* – délka zvukového záznamu;

c) z němčiny: *hal* – dozvuk (z *Hall* – dozvuk); *mišpult* – mixážní pult (z *Mischpult* – míchací, režijní, zvukový stůl);

d) z italštiny: *duráta* – délka trvání skladby (z *durata* – doba, trvání).

3.2.4.1.2 Významové změny slov (metafora, metonymie)

Jak jsem již uvedla, jedná se o typ obohacování slovní zásoby v hudebnickém slangu, který se uplatňuje velmi produktivně. V této kategorii názvů se uplatňuje metafora i metonymie.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí metafor:

budík – ručičkový indikátor; *červená* – červené světlo ve studiu, rozsvícení světla signalizuje nutnost zachovat naprostý klid, právě probíhá nahrávání; *flašky* – velkomembránové mikrofony ve tvaru lahve; *kolečko* – CD médium; *placka* – CD médium; *stopa* – část zvukového materiálu, kterou lze samostatně upravovat; *škopky* – reproduktory pro hluboká pásma; *tužky* – malomembránové mikrofony ve tvaru tužky;

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí metonymie:

čuchák – malý reproduktor na mixážním pultu, sloužící k hrubému poslechu hudebního výkonu (k „očuchání“); *kanál* – samostatný výstup zvuku; *kuláky* – mikrofony s kulovou charakteristikou; *ledviny* – mikrofony s ledvinovou charakteristikou; *osmičky* – mikrofony s osmičkovou charakteristikou; *sestřih* – nahrávka po úpravách; *špička* – nejsilnější (měřeno decibely) úroveň záznamu.

3.2.4.1.3 Univerbizace

I u této kategorie se jedná o velmi produktivní způsob tvoření nových pojmenování. Pojmenování vzniklá univerbizací jsou ve většině případů ukončena formantem **-ák**, případně **-áč**, u pojmenování rodu ženského se jedná o zakončení formantem **-ka**.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí univerbizace:

a) základem po jednoslovné pojmenování je určující část dvou- i vícoslovného pojmenování:

-ák: *koncák* – koncový zesilovač; *kondenzák* – kondenzátorový mikrofon; *mixák* – mixážní pult; *zkušebňák* – zkušební snímek; *živák* – záznam z živého vystoupení;

-áč: *demáč* – demo snímek, kratší ukázka; *vejškáče* – reproduktory pro vysoká pásma;
-ka: *zvukovka* – zkouška nastavení mikrofону a ozvučení;
-0: *efekty* – efektové reproduktory (surround); *fantom* – fantomové napájení; *středy* – reproduktory pro střední pásma;

b) základem pro jednoslovné pojmenování je první část kompozita: *mikrák* – mikrofón; *pořák* – potenciometr;

Jiný způsob je mechanické krácení cizího nebo domácího slova tak, že zůstane část odvozovacího základu, k níž se připojí nejčastěji slangový formant **-ák**: *reprák* – reproduktor; *zesák* – zesilovač.

3.2.4.1.4 Odvozování

Odvozování se jako způsob tvoření nových pojmenování není v této kategorii příliš produktivní, skupina pojmů tímto způsobem utvořená však není opominutelná.

3.2.4.1.4.1 Podstatná jména odvozená od sloves

Při tvorbě nových podstatných jmen ze slovesných základů se v této kategorii uplatňují formant **-nec** pro rod mužský a formanty **-čka**, **-ka** a **-ice** pro rod ženský, rod střední je zastoupen formantem **-ní**.

Příklady utvořených podstatných jmen odvozených od sloves:

-nec: *lupanec* – místo na nahrávce, kde místo zvuku je digitální lupnutí;

-čka: *míchačka* – kombinace jednotlivých stop do jednoho zvuku; *prolínačka* – způsob spojení dvou částí zvukového záznamu v jeden;

-ice: *slepice* – malý kousek lepenky, kterým se spojují dva kusy nahraného pásu (u analogového stříhu);

-ka: *datka* – přístroj nebo kazeta určená k profesionálnímu záznamu zvuku; *slepka* – malý kousek lepenky, kterým se spojují dva kusy nahraného pásu (u analogového stříhu);

-ní: *přebuzení* – zvukový záznam, zdeformovaný přílišnou hlasitostí.

3.2.4.1.4.2 Podstatná jména odvozená od citoslovcí

V sebraném materiálu jsem objevila jedno pojmenování, které vzniklo odvozením od citoslovce a to ve funkci podstatného jména:

brum – nežádoucí konstantní zvuk v nahrávce o nízkém kmitočtu.

3.2.4.1.4.3 Slovesa odvozená od podstatných jmen

Jedná se o velmi malou skupinu pojmenování, jejichž základem je podstatné jméno *Hall* – dozvuk, přejaté z němčiny. Z něj bylo pomocí přípony *-i-* utvořeno sloveso *halit*.

Příklady sloves odvozených od podstatných jmen:

Hall – *halit* – od základového slovesa pak předponovým tvořením vznikla slovesa: *nahalit*, *přihalit* – přidat dozvuk.

3.2.4.1.5 Skládání slov

Velmi okrajově se v tvorbě nových pojmenování této kategorie uplatňuje skládání.

Příklady vzniku nových pojmenování skládáním:

basbedny – reproduktory pro hluboká pásma; *mixpult* – mixážní pult.

3.2.4.1.6 Využití expresivity

I v této kategorii pojmenování z hudebnického slangu se vyskytují slova expresivní. Opět jsou rozdělena do dvou skupin:

a) slova, kde expresivita je dána hláskovou nebo slovtvornou podobou, např.: *čuchák* – malý reproduktor na mixážním pultu, sloužící k hrubému poslechu hudebního výkonu; *demáč* – demo snímek, kratší ukázka; *flašky* – velkomembránové mikrofony ve tvaru lahve; *koncák* – koncový zesilovač; *kondenzák* – kondenzátorový mikrofon; *kuláky* –

mikrofony s kulovou charakteristikou; *mikrák* – mikrofon; *pot'ák* – potenciometr; *reprák* – reproduktor;

b) slovo je expresivní pouze v přeneseném významu, např.: *kolečko*, *placka* – CD médium; *škopky* – reproduktory pro hluboká pásma.

3.2.4.2 Shrnutí – závěr

V kategorii názvů, které jsou spojené s nahráváním hudebního výkonu, se nejproduktivněji uplatňuje univerbizace (přibližně 27%, např. *mikrák* – mikrofon; *zkušebňák* – zkušební snímek), dalším produktivním způsobem rozšiřování slovní zásoby je přejímání pojmů z cizích jazyků (přibližně 22%, např. *mástr* – nahrávka připravená do výroby; *duráta* – délka trvání skladby), metafora (přibližně 16%, např. *lašky* – velkomembránové mikrofony ve tvaru lahve; *placka*, *kolečko* – CD médium) s metonymií (přibližně 15%, např. *kanál* – samostatný výstup zvuku; *zastříhnout konec* – zkrátit zvukový záznam) a odvozování (přibližně 17%, např. *lupanec* – místo na nahrávce, kde místo zvuku je digitální lupnutí; *brum* – nežádoucí konstantní zvuk v nahrávce o nízkém kmitočtu). Opět jako v předchozích kategoriích je slabě zastoupeno skládání slov (přibližně 3%, např. *basbedny* – reproduktory pro hluboká pásma; *mixpult* – mixážní pult).

3.2.5 Místopisné názvy koncertních a nahrávacích prostor

akáda – budova Hudební akademie múzických umění;

Dvořákovka – Dvořákova koncertní síň pražského Rudolfiny;

hrát na Hradě – hrát na Pražském hradě;

hrát u Martina, Anežky, Mikuláše – hraní v kostele pojmenovaném po konkrétním světcí;

Kajetán – kostel sv. Kajetána

Kavky – nahrávací studio na Kavčích horách v Praze;

Obecňák – Obecní dům v Praze;

Rudolfka – Rudolfova galerie na Pražském hradě;

Smečky – nahrávací studio v ulici Ve Smečkách v centru Prahy;

Smetanka – Smetanova koncertní síň v pražském Obecním domě;

Sukovka – Sukova koncertní síň v budově pražského Rudolfiny;

Španělák – Španělský sál na Pražském hradě.

3.2.5.1 Obohacování slovní zásoby hudebníků – místopisné názvy koncertních a nahrávacích prostor

3.2.5.1.1 Univerbizace

V případě těchto pojmenování, která se v hudebnickém slangu používají pro názvy koncertních sálů a nahrávacích prostor, je jednoznačně nejproduktivnějším způsobem tvoření proces univerbizace. Mezi nejproduktivnější formanty patří pro mužský rod formanty *-ák*, pro rod ženský *-ka*, výjimečně mluvnická charakteristika *-a*.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí univerbizace:

a) základem pro jednoslovné pojmenování je určující část dvou- a víceslovného pojmenování:

-ák: *Obecňák* – Obecní dům; *Španělák* – Španělský sál;

-ka: *Dvořákovka* – Dvořákova koncertní síň pražského Rudolfiny; *Rudolfka* – Rudolfova galerie na Pražském hradě; *Smetanka* – Smetanova koncertní síň v pražském Obecním domě; *Sukovka* – Sukova koncertní síň v budově pražského Rudolfiny;

b) jednoslovný název vznikne z jiné, důležité části víceslovného pojmenování: *akáda* – budova Hudební akademie múzických umění; *Hrad* – Pražský hrad; *hrát u Anežky, Martina, Kajetána, Šimona a Judy* – hrát v kostele sv. Anežky, sv. Martina, sv. Kajetána, sv. Šimona a Judy; *Kavky* – nahrávací studio na Kavčích horách v Praze; *Smečky* – nahrávací studio v ulici Ve Smečkách v centru Prahy.

3.2.5.1.2 Využití expresivity

V této kategorii pojmenování se názvy z hlediska expresivity přiřazují pouze k jednomu typu expresivních slov. Jedná se o slova, která jsou expresivní svou hláskovou nebo slovtvornou podobou.

Příklady expresiv:

Obecňák – Obecní dům v Praze; *Španělák* – Španělský sál; *Dvořákovka* – Dvořákova koncertní síň pražského Rudolfiny; *Rudolfka* – Rudolfova galerie na Pražském hradě; *Smetanka* – Smetanova koncertní síň v pražském Obecním domě; *Sukovka* – Sukova koncertní síň v budově pražského Rudolfiny.

3.2.5.2 Shrnutí – závěr

V případě těchto názvů je hodnocení slovtvorných způsobů velmi jednoduché. Jediným způsobem, který se podílí na tvorbě nových pojmenování v této kategorii, je univerbizace.

3.2.6 Obecná hudební terminologie

- áčko* – tón „a¹“, který je určující pro ladění všech nástrojů;
- áčko* – struna „a“ pro strunné a drnkací nástroje;
- akustika sálu* – dozvuk v sále;
- akustička* – akustická zkouška;
- auftakt* – předtaktí;
- basák* – basový klíč (F klíč);
- běčko* – snížená nota „h“;
- běčko* – značka v notovém zápisu, upozorňuje na snížení tónu;
- beglajt* – doprovod;
- běsy* – obtížná místa v partu;
- bidýlko* – nejvýše položená místa v divadle;
- botovka* – bedna sloužící k přepravě koncertní obuvi členů orchestru;
- brejky* – obtížná nebo předělová místa v partu;
- cěčko* – nota „c“;
- cimbálka* – cimbálová muzika, druh lidové hudby;
- čárka* – frekvence v zaměstnaneckém poměru, zaměstnanec (hráč) má povinnost odehrát měsíčně určitý počet těchto frekvencí, nejsou placeny zvlášť, zahrnují se do stálého měsíčního platu (počet čárek nemá vliv na výši platu);
- černota, černej les, černo* – hustý notový zápis;
- čtvrtky* – čtvrtkové noty;
- děčko* – nota „d“;
- děčko* – struna „d“ pro strunné a drnkací nástroje;
- děkovačka* – závěrečné děkování umělců na konci vystoupení;
- dlaňovka* – koncert nebo jiná akce, při které je umělec zaplacen v hotovosti přímo na místě;
- doprovod* – skladba, ve které hudební těleso hraje se sólistou doprovodnou hudební složku;
- dvaatřicítky* – dvaatřicetinové noty;
- dvoják* – dvě frekvence za den;
- dvojitá (frekvence)* – dvě frekvence za den;
- éčko* – nota „e“;
- éčko* – struna „e“ pro strunné a drnkací nástroje;

efko – nota „f“;

efko – struna „f“ pro strunné a drnkací nástroje;

fabrika – hraní bez důrazu na uměleckou sdělnou hodnotu skladby;

fárplán – přehled pracovní činnosti hudebního tělesa;

ferman – viz fárplán;

frakáč – obal na koncertní oblek (frak);

frakovka – bedna sloužící k přepravě koncertních obleků členů orchestru;

frakovné – finanční částka určená jako náhrada za používání vlastního koncertního obleku;

frekvence – časově ohraničený úsek trvající zpravidla tři až čtyři hodiny, který je určený ke zkoušení či k nahrávání ve studiu;

gěčko – nota „g“;

gěčko – struna „g“ pro strunné a drnkací nástroje;

generálka – generální zkouška (zpravidla v den koncertu, poslední zkouška před vystoupením);

glis – glissando, plynulá slyšitelná výměna z jednoho tónu na druhý;

háčko – nota „h“;

háčko – struna „h“ pro strunné a drnkací nástroje;

hit – oblíbená n. známá skladba;

houslák – houslový klíč (G klíč);

kanár – nepodařený n. falešný tón, používá se u žesťových nástrojů;

kiks – nepodařený n. falešný tón, používá se u žesťových nástrojů;

kilo – dlouhá nota;

klaněčka – závěrečné děkování umělců na konci vystoupení, při kterém se umělci klaní;

klasika – hudba období klasicismu;

knížka – sešit či záznamové médium, kde je vyznačen počet odehraných frekvencí (čárek) jednotlivých hráčů;

komořina – komorní hudba;

kontry – příznávky v lidové (cimbálové) hudbě;

koruna – značka nad notou či pomlkou, která interpretovi přikazuje porušit metrum (rytmický tep) skladby a prodloužit tuto notu či pomlku libovolným způsobem dle momentálního hudebního cítění;

kostýmky – vystoupení v klasicistních kostýmech s parukami;

muzika – obecně hudba, také taneční zábava;

křížek – značka v notovém zápisu, upozorňující na zvýšení tónu, která má tvar křížku;

listovka – hraní bez zkoušení;

osmička – osmitaktová fráze, užívá se zejm. v jazzu a popu;

osmičky – osminové noty;

ozdoby – vylepšující noty, které doplňují hlavní melodii, používá se především v barokní hudbě;

paruky – koncert určený pro turisty, při kterém jsou interpreti oblečeni v klasicistních kostýmech s parukami;

pauza – pomlka nebo přestávka;

pecka – posluchačsky vděčná, oblíbená skladba;

pijánko – slabě, od piano;

poloha – určení místa stisku struny, vycházející z pozice prvního prstu;

posaz – definice nástrojů potřebných k realizaci dané skladby a počtu hráčů daných nástrojových skupin;

přesilovka – hraní pro prázdný nebo poloprázdný sál;

přicmrndávka – rytmizovaná výplň taktu hraná na lehkou dobu;

příznávka – rytmizovaná výplň taktu hraná na lehkou dobu;

protrhávačky – krátké stejné noty;

prstoklady – určení kladu prstu na strunu;

prstolamy – obtížná místa v partu;

půlky – půlové noty;

rozehrávka – interní konkurzní řízení v rámci nástrojové skupiny nebo v rámci hudebního tělesa, účelem tohoto řízení je obsadit exponované místo (např. koncertního mistra) případně prokázat kvality jednotlivých hráčů;

salónka – hudba k tanci, skladby převážně z přelomu století;

sedačka – krátká akustická zkouška těsně před koncertem;

skok (intervalový) – změna výšky tónu zpravidla o kvartu a více;

smyk – určení způsobu a tahu smyčce;

skřivan – nepodařený n. falešný tón, používá se zvláště u lesního rohu;

střeva – harmonická výplň taktu;

šestnáctka – šestnáctitaktová ucelená hudební fráze;

šestnáctky – šestnáctinové noty;

šlágr – oblíbená n. známá skladba;

šmíra – hra, která není precizní;

šňůra – delší zájezd (služební cesta), při kterém se uskuteční více vystoupení (nejméně tři);

soudobka – soudobá skladba (hudba);

špekly – obtížná místa v partu;

táfl – hudební vystoupení na společenské akci, při kterém posluchači nevěnují veškerou pozornost poslechu hudby, jako je tomu na koncertě, konverzují, občerstvují se apod.;

tancovačka – taneční zábava;

tenorák – tenorový klíč (C klíč);

terc – zdvojená melodie o tercii výš nebo níž (použití především v lidové hudbě);

tercka – tercie;

troják – tři frekvence za den;

trojitá (frekvence) – tři frekvence za den;

turisták – koncert s populárním programem pro turisty;

um-ca um-ca – způsob doprovodu melodie;

violák – violový klíč (C klíč);

výchovňák – výchovný koncert ;

vykopávka – zřídka hraná skladba;

výlov – hra, při níž se hráč ztrácí v partu;

výpad – krátký zájezd (služební cesta) s vystoupením;

výraz – přednes, interpretace skladby;

zářez – frekvence v zaměstnaneckém poměru, zaměstnanec (hráč) má povinnost odehrát měsíčně určitý počet těchto frekvencí, nejsou placeny zvlášť, zahrnují se do stálého měsíčního platu (počet čárek nemá vliv na výši platu);

zářez – místo ve skladbě, které je lehce sluchově rozpoznatelné a slouží k dobré orientaci hráčů;

zásek – místo ve skladbě, které je lehce sluchově rozpoznatelné a slouží k dobré orientaci hráčů;

znějící (se jménem tónu) – výška tónu, který má znít (může se lišit od psaného tónu).;

zátáčky – obtížná místa v partu;

zdvih – nepřízvučná nota nebo skupina not na konci taktu;

zlatá rána – výjimečně velmi dobře zaplacená hudební akce za minimální námahu.

3.2.6.1 Způsoby obohacování slovní zásoby hudebníků – obecná hudební terminologie

3.2.6.1.1 Přejímání slov z cizích jazyků

Vzhledem k charakteru lexikálních jednotek, které jsou shromážděny v tomto souboru, jsou pojmy vzniklé přejímáním z jiných jazyků velmi hojné. Obecná hudební terminologie v sobě zahrnuje pojmy, které se používají mezi hudebníky již mnoho let. Časté jsou přejímky z němčiny – nelze zapomenout na několik staletí společně sdíleného kulturního, ekonomického a sociálního prostoru. Objevují se i přejímky z italštiny, latiny a angličtiny, kuriózní je jediná přejímka z perštiny.

Příklady vzniku nových pojmenování přejímáním z cizích jazyků:

a) přejímky z němčiny: *aufтакт* – předtaktí (z *Aufтакт* – předtaktí, zahájení); *beglajt* – doprovod (z *begleiten* – doprovodit); *fárplán* – přehled pracovní činnosti hudebního tělesa (z *Fahrplanum* – jízdní řád); *kiks* – nepodařený nebo falešný tón, používá se u žesťových nástrojů (z *Kicks* – chyba, selhání); *šlágr* – oblíbená nebo známá skladba (z *Schlager* – zboží jdoucí dobře na odbyt); *šmíra* – hra, která není precizní (z *schmierem* – mazat, čmárat); *táfl* – hudební vystoupení na společenské akci, při kterém posluchači nevěnují veškerou pozornost poslechu hudby, jako je tomu na koncertě, ale konverzují, občerstvují se apod. (z *Tafel* – jídelní stůl, hostina);

b) přejímky z italštiny: *glis* – plynulá slyšitelná výměna z jednoho tónu na druhý (z *glissando* – klouzavě); *pijánko* – slabě (z *piano* – potichu); *terc* – zdvojená melodie o tercii výš nebo níž (z *terzo* – třetí);

c) přejímky z angličtiny: *brejky* – obtížná nebo předělová místa v partu (z *break* – přelomit, polámat); *hit* – oblíbená nebo známá skladba (z *hit* – strefit se);

d) přejímka z perštiny: *ferman* – přehled pracovní činnosti hudebního tělesa (z *ferman* – úřední výnos, vyhláška, oběžník, rozpis činnosti);

e) přejímky z latiny: *frekvence* – časově ohraničený úsek trvající zpravidla tři až čtyři hodiny, který je určený ke zkoušení či k nahrávání ve studiu (z lat. *frekventia*); *kontry* – příznávky v lidové (cimbálové) hudbě (z lat. *contra* – proti); *koruna* – značka nad notou či pomlkou, která interpretovi přikazuje porušit metrum (rytmický tep) skladby a prodloužit tuto notu či pomlku libovolným způsobem dle momentálního hudebního cítění (z lat. *corona*); *pauza* – pomlka nebo přestávka (z lat. *pausa*).

3.2.6.1.2 Významové změny slov (metafora, metonymie)

V této kategorii se jedná o produktivní způsob tvorby nových pojmenování, zvláště pak u názvů vzniklých pomocí metonymie.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí metafor:

a) metaforické názvy, které vznikly přenesením názvů věcí na jiné věci nebo výrobky: *knížka* – sešit či záznamové médium, kde je počet vyznačených čárek (frekvencí) jednotlivých hráčů; *koruna* – značka nad notou či pomlkou, která interpretovi přikazuje porušit metrum (rytmický tep) skladby a prodloužit tuto notu či pomlku libovolným způsobem dle momentálního hudebního cítění;

b) metaforické názvy, které vznikly podle podobnosti vnějších okolností: *béčko* – značka v notovém zápisu, upozorňující na snížení tónu, která má tvar malého „b“; *bidýlko* – nejvýše položená místa v divadle; *černota*, *černejš les*, *černo* – hustý notový zápis; *křížek* – značka v notovém zápisu, upozorňující na zvýšení tónu, která má tvar křížku; *protrhávačky* – krátké stejné noty;

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí metonymie:

běsy – obtížná místa v partu; *doprovod* – skladba, ve které hudební těleso hraje se sólistou doprovodnou hudební složku; *fabrika* – hraní bez důrazu na uměleckou sdělnou hodnotu skladby; *kanár* – nepodařený nebo falešný tón, používá se u žesťových nástrojů, zvláště u lesního rohu; *kilo* – dlouhá nota; *ozdoby* – vylepšující noty, které doplňují hlavní melodii, používá se především v barokní hudbě; *pecka* – posluchačsky vděčná, oblíbená skladba; *přesilovka* – hraní pro prázdný nebo poloprázdný sál; *přicmrndávka*, *příznávka*

– rytmizovaná výplň taktu hraná na lehkou dobu; *skok* – změna výšky tónu zpravidla o kvartu a více; *skřivan* – nepodařený nebo falešný tón, používá se hlavně u lesního rohu; *střeva* – harmonická výplň taktu; *šňůra* – delší zájezd (služební cesta), při kterém se uskuteční více vystoupení (nejméně tři); *špeky* – obtížná místa v partu; *vykopávka* – zřídka hraná skladba; *výlov* – hra, při níž se hráč ztrácí v partu; *výpad* – krátký zájezd (služební cesta) s vystoupením; *výraz* – přednes, interpretace skladby; *zářez, zásek* – místo ve skladbě, které je lehce sluchově rozpoznatelné a slouží k dobré orientaci hráče; *zlatá rána* – výjimečně velmi dobře zaplacená hudební akce za minimální námahu.

3.2.6.1.3 Univerbizace

Univerbizace patří tak jako v předchozích kategoriích názvů z hudebnického slangu k velmi produktivním způsobům tvorby nových pojmenování. Mezi formanty, které se uplatňují při tomto způsobu tvoření nových lexikálních jednotek, lze zařadit formant **-ák** pro rod mužský, formanty **-ka, -čka, -ina** pro rod ženský a formant **-čko** pro rod střední.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí univerbizace:

a) základem pro jednoslovné pojmenování je určující část dvou- i víceslovného pojmenování, např.: *akustička* – akustická zkouška; *basák* – basový klíč (F klíč); *cimbálka* – druh lidové hudby, cimbálová muzika; *čtvrtky* – čtvrtové noty; *dvaatřicítky* – dvaatřicetinové noty; *generálka* – generální zkouška (zpravidla v den koncertu, poslední zkouška před vystoupením); *houslák* – houslový klíč (G klíč); *komořina* – komorní hudba; *osmička* – osmitaktová fráze, užívá se zejména v jazzu a popu; *osmičky* – osminové noty; *půlky* – půlové noty; *šestnáctka* – šestnáctitaktová ucelená hudební fráze; *šestnáctky* – šestnáctinové noty; *soudobka* – soudobá skladba; *tenorák* – tenorový klíč (C klíč); *violák* – violový klíč (C klíč); *výchovňák* – výchovný koncert;

b) jednoslovný název vznikne z jiné, důležité části víceslovného pojmenování: *áčko* – tón „a¹“, který je určující pro ladění všech nástrojů; *béčko* – snížená nota „h“; *céčko* – nota „c“; *déčko* – nota „d“; *děčko* – struna „d“ pro strunné a drnkací nástroje; *éčko* – nota „e“; *ěčko* – struna „e“ pro strunné a drnkací nástroje; *efko* – nota „f“; *efko* – struna „f“ pro strunné a drnkací nástroje; *gěčko* – nota „g“; *gěčko* – struna „g“ pro strunné a drnkací nástroje; *klasika* – hudba období klasicismu; *kostýmky* – vystoupení v klasicistních

kostýmech s parukami; *paruky* – koncerty pro turisty, při kterém jsou interpreti oblečeni v klasicistních kostýmech s parukami.

3.2.6.1.4 Odvozování

V této kategorii se jedná o poměrně početnou skupinu pojmenování, ve které převažují pojmenování odvozená ze sloves, objevují se i pojmenování odvozená z přídavných jmen.

3.2.6.1.4.1 Podstatná jména odvozená z jiných jmen podstatných

3.2.6.1.4.1.1 Podstatná jména odvozená z jiných jmen podstatných – jména podle předmětu, pro něž jsou určena

Jedná se o neproduktivní skupinu pojmenování, ve které jsou jednotlivé pojmy utvořeny formantem *-áč* pro rod mužský a formantem *-ovka* pro rod ženský.

Příklady vzniku nových pojmenování odvozením z podstatných jmen:

-áč: *frakáč* – obal na koncertní oblek (frak);

-ovka: *botovka* – bedna, sloužící k přepravě koncertní obuvi členů orchestru; *frakovka* – bedna, sloužící k přepravě koncertních obleků členů orchestru.

3.2.6.1.4.1.1 Podstatná jména odvozená od jmen přídavných – substantivizace

Jedná se o okrajový způsob rozšiřování slovní zásoby hudebníků, zpodstatňování je především bezpříponové.

Příklady vzniku nových pojmenování zpodstatněním přídavných jmen:

dvojitá (frekvence) – dvě frekvence za den; *trojitá* (frekvence) – tři frekvence za den;

frakovné – finanční částka určená jako náhrada za používání vlastního koncertního obleku.

Zde se jedná o substantivizované adjektivum středního rodu označující poplatek.

3.2.6.1.4.1.3 Podstatná jména odvozená od sloves

Skupina podstatných jmen utvořených od sloves je v této kategorii názvů nejpočetnější. Významy takto utvořených podstatných jmen jsou metonymické. Chtěla jsem však postihnout co nejkompaktněji slovo tvorné postupy, užívané při tvorbě nových pojmenování. Mezi formanty, které se uplatňují při tvorbě nových pojmenování v této kategorii názvů, je nejproduktivnější formant **-čka, -ka** pro rod ženský, odvozeniny od sloves, které jsou zařazeny k mužským deklinačním vzorům, jsou bezpříponové. Odvozeniny rodu středního jsem ve shromážděném materiálu nenalezla.

Příklady vzniku nových pojmenování odvozením od sloves:

-čka/-čky: *děkovačka* – závěrečné děkování umělců na konci vystoupení; *klaněčka* – závěrečné děkování umělců na konci vystoupení, při kterém se umělci klaní; *protrhávačky* – krátké stejné noty; *seďačka* – zkouška těsně před koncertem; *tancovačka* – taneční zábava;

-ka/-ky: *přesilovka* – hraní pro poloprázdný sál; *přicmrndávka, příznávka* – rytmizovaná výplň taktu hraná na lehkou dobu; *vykopávka* – zřídka hraná skladba; *zatáčky* – obtížná místa v partu;

-o: *doprovod* – skladba, ve které hudební těleso hraje se sólistou doprovodnou hudební složku; *posaz* – definice nástrojů potřebných k realizaci dané skladby a počtu hráčů daných nástrojových skupin; *skok* – změna výšky tónu zpravidla o kvartu a více; *výlov* – hra, při níž se hráč ztrácí v partu; *výpad* – krátký zájezd (služební cesta) s vystoupením; *výraz* – přednes, interpretace skladby; *zářez* – frekvence v zaměstnaneckém poměru, zaměstnanec (hráč) má povinnost odehrát měsíčně určitý počet těchto frekvencí, nejsou placeny zvlášť, zahrnují se do stálého měsíčního platu (počet zářezů nemá vliv na výši platu); *zásek* – místo ve skladbě, které je lehce sluchově rozpoznatelné a slouží k dobré orientaci hráčů; *zdvih* – nepřízvučná nota nebo skupina not na konci taktu;

-a: *poloha* – určení místa stisku struny, vycházející z pozice prvního prstu.

3.2.6.1.5 Skládání slov

Skládání slov se i v této kategorii pojmů z hudebnického slangu objevuje velmi zřídka. Několik kompozit se přesto v souboru pojmů vyskytlo – jedná se o čistá kompozita. Konektémem u uvedených příkladů je vždy samohláska *-o-*.

Příklady vzniku nových pojmenování skládáním – čistá kompozita:

prstoklady – určení kladu prstu na strunu; *prstolamy* – obtížná místa v partu.

3.2.6.1.6 Využití expresivity

Tak jako v kategoriích předešlých i v této kategorii pojmenování z hudebnického slangu se vyskytují slova expresivní. Opět jsou rozdělena do dvou skupin:

a) slova, kde expresivita je dána hláskovou nebo slovotvornou podobou, např.: *basák* – basový klíč (F klíč); *céčko* – nota „d“, *dvoják* – dvojitá frekvence; *fabrika* – hraní bez důrazu na uměleckou sdělnou hodnotu skladby; *frakáč* – obal na koncertní oblek (frak); *houslák* – houslový klíč (G klíč); *kiks* – nepodařený nebo falešný tón, používá se u žesťových nástrojů; *přesilovka* – hraní pro prázdný nebo poloprázdný sál; *přicmrndávka* – rytmizovaná výplň taktu hraná na lehkou dobu; *soudobka* – soudobá skladba; *šlágr* – oblíbená nebo známá skladba; *tenorák* – tenorový klíč (C klíč); *troják* – tři frekvence za den; *turisták* – koncert s populárním programem pro turisty; *violák* – violový klíč (C klíč); *výchovňák* – výchovný koncert;

b) slovo je expresivní pouze v přeneseném významu, např.: *černota*, *černejš les*, *černo* – hustý notový zápis; *kanár* – nepodařený nebo falešný tón, používá se u žesťových nástrojů; *pecka* – posluchačsky vděčná, oblíbená skladba; *pijánko* – slabě; *skřivan* – nepodařený nebo falešný tón, používá se u žesťových nástrojů; *střeva* – harmonická výplň taktu; *šňůra* – delší zájezd (služební cesta), při kterém se uskuteční více vystoupení (více než tři); *špeky* – obtížná místa v partu; *vykopávka* – zřídka hraná skladba; *výlov* – hra, při níž se hráč ztrácí v partu; *zářez* – místo ve skladbě, které je lehce sluchově rozpoznatelné a slouží k dobré orientaci hráčů; *zatáčky* – obtížná místa v partu.

3.2.6.2 Shrnutí – závěr

Nová pojmenování v kategorii obecné hudebnické terminologie velmi často vznikají následujícími postupy: univerbizací (přibližně 34%, např. *soudobka* – soudobá skladba; *výchovňák* – výchovný koncert), odvozováním (přibližně 21%, např. *seďačka* – krátká akustická zkouška těsně před koncertem; *výlov* – hra, při níž se hráč ztrácí v partu), přejímáním z cizích jazyků (přibližně 13%, *šlágr* – oblíbená nebo známá skladba; *brejky* – obtížná místa v partu), užitím metafory (přibližně 9%, např. *běčko* – značka v notovém zápisu, upozorňující na snížení tónu, která má tvar malého „b“; *protrhávačky* – krátké stejné noty) a metonymie (přibližně 21%, např. *běsy* – obtížná místa v partu; *fabrika* – hraní bez důrazu na uměleckou sdělnou hodnotu), přičemž užití metonymie je častější než užití metafory. Jako okrajový se jeví slovotvorný proces skládání (přibližně 2%, např. *prstoklady* – určení kladu prstu na strunu; *prstolamy* – obtížná místa v partu).

3.2.7 Názvy skladeb

Mnohé názvy skladeb mají zkrácená pojmenování vzniklá univerbizací z víceslovného pojmenování, nebo krácením jednoslovného názvu, anebo dochází k různým druhům překrucování vlivem jazykové hry:

- Blatník* – Blaník z cyklu *Má vlast* Bedřicha Smetany;
- Bystrouška* – Příhody lišky Bystroušky Leoše Janáčka;
- Čárka* – Šárka z cyklu *Má vlast* Bedřicha Smetany;
- Čtveráky* – Čtvero ročních dob od Antonia Vivaldiho;
- Džon do vany* – Don Giovanni Wolfganga Amadea Mozarta;
- Figarka* – Figarova svatba Wolfganga Amadea Mozarta;
- Hafnerka* – symfonie č. 35 Wolfganga Amadea Mozarta Haffnerova;
- Jupiterka* – symfonie č. 41 Wolfganga Amadea Mozarta Jupiter;
- Lazebník* – Lazebník sevillský Giacoma Rossiniho;
- Luhy* – Z českých luhů a hájů z cyklu *Má vlast* Bedřicha Smetany;
- Osudovka* – symfonie č. 5 Ludwiga van Beethovena Osudová;
- Prodanka* – Prodaná nevěsta Bedřicha Smetany;
- Rekváč* – Requiem Wolfganga Amadea Mozarta;
- Rybovka* – Česká mše vánoční Jakuba Jana Ryby;
- Slovanáče, Slováče* – Slovanské tance Antonína Dvořáka;
- Stabat* – Stabat Mater;
- Turečák* – Turecký pochod z klavírní sonáty Wolfganga Amadea Mozarta ;
- Uherák* – Uherský tanec Johannesa Brahmsa;
- Únos ze seriálu* – Únos ze seriálu Wolfganga Amadea Mozarta ;
- Usrálka* – Rusalka Antonína Dvořáka;
- Vlast* – cyklus *Má vlast* Bedřicha Smetany.

3.2.7.1 Způsoby obohacování slovní zásoby hudebníků – názvy skladeb

3.2.7.1.1 Univerbizace

U této kategorie pojmů ze standardních slovotvorných způsobů jednoznačně převažuje univerbizace. Uplatňují se zde formanty *-ák*, *-áč* pro mužský rod a formant *-ka* pro rod ženský.

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí univerbizace:

-ák: *Uherák* – Uherský tanec Johanna Brahmsa; *Turečák* – Turecký pochod z klavírní sonáty Wolfganga Amadea Mozarta ;

-áč: *Slovanáč*, *Slováč* – Slovanský tanec Antonína Dvořáka; *Rekváč* – Requiem Wolfganga Amadea Mozarta;

-ka: *Figarka* – Figarova svatba Wolfganga Amadea Mozarta; *Hafnerka* – symfonie č. 35 Wolfganga Amadea Mozarta Haffnerova; *Jupiterka* – symfonie č. 41 Wolfganga Amadea Mozarta Jupiter; *Osudovka* – symfonie č. 5 Ludwiga van Beethovena Osudová; *Prodanka* – Prodaná nevěsta Bedřicha Smetany; *Rybovka* – Česká mše vánoční Jakuba Jana Ryby.

3.2.7.1.2 Jazyková hra, záměna hlásek, překrucování, přesmyky

Příklady vzniku nových pojmenování pomocí jazykové hry, záměny hlásek, překrucování, přesmyků:

Čárka – Šárka z cyklu *Má vlast* Bedřicha Smetany; *Džon do vany* – Don Giovanni Wolfganga Amadea Mozarta; *Únos ze seriálu* – Únos ze serailu Wolfganga Amadea Mozarta; *Usrálka* – Rusalka Antonína Dvořáka.

3.2.7.2 Shrnutí – závěr

V kategorii těchto pojmenování se uplatňují dva způsoby tvorby nových pojmenování – univerbizace (přibližně 78%, např. *Slovanáče* – Slovanské tance Antonína Dvořáka; *Rekváč* – Requiem Wolfganga Amadea Mozarta) a tvorba nových pojmenování pomocí jazykové hry, záměny hlásek, překrucování a přesmyků (přibližně 22%, např. *Čárka* – Šárka z cyklu *Má vlast* Bedřicha Smetany; *Usrálka* – Rusalka Antonína Dvořáka).

4. Závěr

Cílem této práce byl krátký a pokud možno srozumitelný exkurz do světa jazyka hudebníků a nahlédnutí na tento jazyk z hlediska slovtvorných způsobů, postupů a sémantických prostředků sloužících k obohacování jejich slovní zásoby.

Z tohoto hlediska lze říci, že při tvorbě nových pojmenování patří mezi nejproduktivnější způsoby univerbizace a užití metafory a metonymie. V jednotlivých kategoriích se soubory nově vzniklých lexikálních jednotek početně liší, někde převažuje i jiný způsob tvoření nových slov, obecně však platí výše uvedené. Důvodem pro časté užívání univerbizace je úsporné vyjadřování, stručnost takto vytvořené lexikální jednotky. Pro metaforu a metonymii je zase příznačná obraznost a přenášení významu na základě podobnosti, nebo na základě vnitřní souvislosti, která je nutná nejen pro vytvoření nového slova, ale i pro pochopení jeho významu.

Při bližším zkoumání těchto slangových pojmenování lze říci, že mnoho názvů původně specifických pro oblast hudby plynule přešlo do obecného užívání a přestalo tak být odlišovacím znakem této profesní skupiny, mnoho z nich však zůstává dodnes pro mnohé z nás těžko rozluštitelných. Jazyk je organismus živý a dynamický, nezřídka se pojmy překrývají a přecházejí z jednoho souboru specifických lexikálních prostředků do souboru druhého.

Naprosto nelze souhlasit s Kellnerovým názorem o odsouzení slangů k vymírání, protože každé slovo, které přestane být odlišovacím znakem profesní skupiny, je brzy nahrazeno jiným. Lidská potřeba odlišovat se je natolik silná, že se brzy objeví pojmenování jiné, synonymní, označující tutéž skutečnost. Relativní rozsáhlost materiálu uvedeného v této práci, která rozhodně není vyčerpávající, by mohla být dostatečně přesvědčivá, navíc se zde otevírají další možnosti pro hlubší zkoumání hudebnického slangu.

5. Seznam pramenů a použité literatury

Dejmek, B.: Nespisovné výrazy rockové hudby, jejich charakter a zdroje. In: Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24.-27. ledna 1984. Plzeň 1987, ss. 193-198.

Encyklopedický slovník češtiny. Kolektiv autorů. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2002. 1. vyd. 605 s.

Hubáček, J.: O českých slanzích. 1. vyd. Ostrava, Profil 1979. 171 s.

Kraus, J. a kol.: Nový akademický slovník cizích slov. 1. vyd. Praha, Academia 2005. 880 s.

Krausová, A.: Slang hudebníků v oblasti vážné hudby. In: Sborník přednášek ze IV. konference o slangu a argotu v Plzni 9.-12. února 1988, ss.

Rejzek, J.: Český etymologický slovník. 1. vyd. Praha, Leda 2001. 752 s.

Rozhovory s aktivními profesionálními hudebníky – sólisty, komorními hráči i hráči orchestrálními.

Suk, J.: Několik slangových slovníků. Praha, Inverze 1993. 139 s.

6. Rejstřík

C

cizí jazyk, cizích jazyků 10, 21, 29,
34, 47, 51, 58, 64
cizí kompozitum 24
cizí slova, cizích slov 4, 49, 69

Č

činnost, označení činnosti 16, 21,
25, 34, 36, 40, 43, 55, 58

E

expresiva, expresivita 4, 25, 26, 33,
34, 43, 50, 51, 53, 63

F

formant 16, 23, 24, 25, 31, 32, 33,
48, 49, 52, 60, 61, 62, 66
frazém 14, 16, 40, 44

H

hudební nástroje. Viz nástroj,
nástroje

I

iniciálové zkratky. Viz zkratky
iniciálové

J

jazykový 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,
65, 66, 67
jména činitelská 33
jména konatelská 32

K

kompozice, kompozitum 24, 26,
33, 42, 49, 63

M

metafora 4, 21, 22, 26, 28, 30, 33,
35, 41, 48, 51, 59, 64, 68
metonymie 4, 5, 21, 22, 26, 30, 35,
41, 48, 51, 59, 62, 64, 68
místopisné (názvy) 11, 16, 52

N

nástroj, nástroje 11, 16, 17, 18, 19,
20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28,
29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36,
37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 46,
47, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 62,
63
názy 11, 16, 21, 22, 25, 29, 40, 45,
47, 52, 53, 59, 65, 66
názy koncertních sání 11
názy skladeb 11

O

odvozování 24, 25, 26, 32, 33, 34,
42, 44, 49, 51, 61, 64

P

podstatná jména, zpodstatňování
24, 25, 32, 33, 42, 49, 50, 61,
62
pojmenování jednoslovné 23, 24,
48, 49, 52, 60, 65
pojmenování osob 16, 27, 31, 33,
34
pojmenování víceslovné 23, 24, 31,
34, 40, 48, 52, 53, 60, 65
profesní mluva 10
přejímání, přejímky 4, 10, 21, 26,
29, 34, 47, 51, 58, 59, 64
překrucování 65, 66, 67

R

rozšiřování slovní zásoby 10

S

skládání (slov) 26, 33, 35, 50, 51,
63, 64

slang 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 21,
22, 26, 29, 31, 33, 40, 42, 43,
48, 49, 50, 52, 60, 63, 68, 69

slova zkratková 16

sloveso, slovesný, odvozeno od
sloves 16, 25, 33, 40, 42, 44,
49, 50, 61, 62

slovní zásoba 10

slovotvorba, slovotvorný 4, 10, 11,
16, 24, 25, 32, 33, 34, 43, 44,
47, 50, 53, 62, 63, 64, 66, 68

složeniny 29, 31

součásti hudebních nástrojů 17

substantivizace 61

T

terminologie (hudební) 16, 54, 58,
64

U

univerbizace 23, 24, 25, 26, 31, 35,
48, 51, 52, 53, 60, 64, 65, 66,
67, 68

určovaná část 24

ustálená spojení 16, 40, 44

Z

záměna hlásek 66, 67

zkrácení 19, 22, 34, 65

zkratky iniciálové 16, 34, 43, 44

zkratky, zkratkový 16, 24, 27, 31,
34, 35, 43, 44

způsoby obohacování 4, 21, 29, 40,
47, 58, 66